

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

IV РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 57

София, вторникъ, 17 мартъ

1931 г.

60. заседание

Понедѣлникъ, 16 мартъ 1931 година

(Открито отъ подпредседателя В. Димчевъ въ 16 ч. 20 м.)

Председателстваващъ В. Димчевъ: (Звъни) Обявявамъ заседанието за открито.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитъ народни представители: Абаджиевъ Йорданъ, Аврамчовъ Мито, Агушевъ Еминъ, Александровъ Василь, Алексиевъ Николай, Ангеловъ Иванъ, Андреевъ Никола, Андреевъ Ставри, Апостоловъ Драгомиръ, Аретовъ Никола, Баралиевъ Христо, Бечевъ Милко, Бешковъ д-ръ Иванъ, Божковъ Борисъ Наконъ, Бояджиевъ Стефанъ, Бояджийски Илия, Бурмовъ Никола, Бъровъ Димитъръ, Василевъ Ради, Василевъ Славейко, Витановъ Добри, Владовъ Никола, Вълчовъ Вълчо Даскаловъ, Гайдаджиевъ Димитъръ, Х. Галибовъ х. Хюсеинъ, Георгиевъ Кимонъ, Георгиевъ Стойчо, Георгиевъ Страшимиръ, Герай Мехмедали, Горневъ Христо, Губидѣльниковъ Георги, Данковъ Георги, Данчевъ Панайотъ, Даскаловъ Добри, Димитровъ Владимиръ, Димитровъ Добри, Дочевъ Момчо, Драгановъ Василь, Думановъ д-ръ Никола, Дяковъ д-ръ Цвѣтанъ, Евтимовъ Борисъ, Енчевъ Георги, Ецовъ Борисъ, Желъзовъ д-ръ Димо, Златевъ Станю, Ивановъ Димитъръ II, Ивановъ Дойчинъ, Ивановъ Савчо, Игнатовъ Василь, Илиевъ Георги, Илиевъ Христо, Инглизовъ Иванъ, Казанаклиевъ Георги, Казанджиевъ Иванъ, Каишевъ Атанасъ, Калайджиевъ Христо, Калчевъ Панайотъ Тинчевъ, Капитановъ Трифонъ, Каранешевъ Димитъръ, Кацковъ Левъ, Кирпиковъ Иванъ, Кожаклиевъ Колю, Кознички Величко, Колевъ Боню, Колевъ Еню, Кузмановъ Анани, Кулевъ д-ръ Тодоръ, Кулишевъ Георги, Куневъ Кузманъ, Куртевъ Иванъ, Куцаровъ Янко, Кънчевъ Кънчо, Кърловъ Стоянъ, Личевъ Несторъ, Маджаровъ Рашко, Манасиевъ Добри, Даневъ, Мановъ Христо, Марковъ Кръстю, Мечкарски Тончо, Миновъ Петъръ, Митевъ Добри, Михайловъ Иванъ, Миховъ Запряня, Момчиловъ Миланъ, Мушановъ Стойчо, Негенцовъ Досю, Некезовъ Тодоръ, Николовъ д-ръ Борисъ, х. Николовъ Иванъ, Николовъ Коста, Ноевъ Кирилъ, Омарчевски Стоянъ, Павловъ Грую, Панайотовъ Георги Петровъ, Панайотовъ Петъръ, Паневъ Малинъ, Пастуховъ Кръстю, Пеневъ д-ръ Йовчо, Пенчевъ Георги, Петевъ Вичо, х. Петковъ х. Георги, Пещевъ Димитъръ, Пиронковъ Александъръ, Поповъ Алекси, Поповъ Проданъ, Първановъ Първанъ, Пѣйчевъ Стефанъ, Рашковъ Христо, Реджовъ Григоръ, Салиевъ Мехмедъ Алиевъ, Сапунджиевъ Никола, Семерджиевъ Георги, Сидовъ Пандо, Славовъ Кирилъ, Стамболиевъ Никола, Станишевъ д-ръ Константинъ, Стефановъ Димитъръ, Стефановъ Стефанъ, Стоилковъ Таско, Стояновъ Петъръ, Стояновъ Христо, Такевъ д-ръ Владимиръ, Толевъ Борисъ, Томчевъ Ангелъ, Тонковъ Тодоръ, Тончевъ Желю, Топаловъ Недѣлчо, Търкалановъ Никола, Узуновъ Ангелъ, Харизановъ Иванъ, Хрелопановъ Иванъ, Христовъ Борисъ, Христовъ Иванъ, Христовъ Кирко Цвѣтковъ, Христодуловъ Владимиръ, Цаневъ Александъръ, Цвѣтковъ Цвѣтко, Цуцумановъ Петъръ, Ченгелиевъ Антонъ, Чернооковъ Георги, Шиваровъ Маринъ, Янѣзовъ Теню и п. Янчевъ Иванъ)

Съобщавамъ на Събранието, че председателството е разрешило отпущъ на следнитъ народни представители:

На г. Тодоръ Некезовъ — 2 дена;

На г. Вълчо Даскаловъ — 2 дена;

На г. Досю Негенцовъ — 2 дена;

На г. Константинъ Муравиевъ — 1 день и

На г. Иванъ Петровъ Недѣлковъ — 1 день.

Следва да се разреши отпущъ отъ Събранието на следнитъ народни представители, които сж се ползували вече съ по 20-дневенъ отпущъ, а именно:

На г. Ангелъ Узуновъ — 2 дена и

На г. д-ръ Димо Желъзовъ — 4 дни.

Които сж съгласни да имъ се разреши исканиятъ отпущъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристижваме къмъ първата точка отъ дневния редъ: първо четене законопроекта за бюджета на държавата за 1930/1931 финансова година — продължение разискванията.

Има думата г. министърътъ на финанситъ.

Министъръ В. Молловъ: Днесъ, мисля, че не ще мога да правя отговоръ на критикитъ, които се направиха отъ страна на оппозицията, предъ видъ на туй, че банкитъ сж доста праздни, и затуй моля моята речъ да остане за утре.

П. Анастасовъ (с. д) Накарайте вашитъ да дойдатъ.

Министъръ В. Молловъ: И вие тъй сжщо се погрижете за вашитъ.

П. Анастасовъ (с. д): Тукъ сме. Пратете вашитъ детективи да ги извикатъ.

Министъръ В. Молловъ: Отговоръ нѣма да давамъ на болшинството, а на васъ.

П. Анастасовъ (с. д): Това е бламъ на Васъ, защото вашитъ не пристжтствуватъ.

К. Николовъ (д. сг) Вие сте само двама души.

П. Якимовъ (д. сг): (Къмъ П. Анастасовъ) Вие правите критика.

П. Анастасовъ (с. д): Вие сте длъжни да правите кворумъ. Нѣмате сега кворумъ.

К. Николовъ (д. сг): Има.

П. Анастасовъ (с. д): 62-ма сж се разписали, а 93-ма трѣбватъ за кворумъ.

Д. Жостовъ (мак): Ти си специалистъ по кворума. Ще телеграфирашъ сега въ вашата околия: защитникъ на народнитъ права!

П. Анастасовъ (с. д): Отъ 273-ма депутати 1/3 нѣма тукъ. Това е срамно! И ти, г. Жостовъ, трѣбва да се възмутишъ.

Д. Жостовъ (мак): Ти помнишъ ли, когато докладваше келипирджийскитъ прошения, че пакъ нѣмаше кворумъ, но ти тогава не даваше да се повдига въпросъ за кворумъ.

П. Анастасовъ (с. д): Ти не знаешъ кого предста-влявашъ.

Д. Жостовъ (мак) Знаешъ ли анекдота за пърча? После ще ти го разкажа.

Председателстващъ В. Димчевъ: Пристъпваме къмъ втора точка отъ дневния редъ — второ четене законо-проекта за измѣнение и допълнение на закона за акцизитъ и патентовия сборъ върху питиетата.

Моля, г. секретаря да го докладва.

Секретаръ Г. Кръстевъ (д. сг): (Чете)

„ЗАКОНЪ

за измѣнение и допълнение на закона за акцизитъ и па-тентовия сборъ върху питиетата“.

Председателстващъ В. Димчевъ: Които прематъ за-главието на законопроекта, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретаръ Г. Кръстевъ (д. сг): (Чете)

§ 1. Въ ал. IV на чл. 105 думитъ „по чл. 118“ се замѣ-нятъ съ думитъ: „по чл. 108б, ал. II“.

Председателстващъ В. Димчевъ: Които приематъ § 1, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретаръ Г. Кръстевъ (д. сг): (Чете)

§ 2. Въ ал. VIII на чл. 105 следъ думитъ: „приключване на складовата книга“ се прибавятъ думитъ: „извършено отъ органъ на данъчната властъ при ревизия“.

Председателстващъ В. Димчевъ: Които приематъ § 2, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретаръ Г. Кръстевъ (д. сг): (Чете)

§ 3. Чл. 108б се измѣня и допълня така:

„Всѣко количество спиртъ, ракия и произведени отъ тѣхъ спиртни питиета отъ 10 литри нагоре, което се за-лови, че се разнася изъ царството безъ да има издадено предварително за него преносително свидетелство, за как-вото се говори въ предшествувашия членъ, се счита за укрито отъ облагане и продавачитъ, притежателитъ и преносвачитъ му се наказватъ солидарно съ глоба 1.000 л. и съ следуюмйтъ акцизъ и общински налогъ въ петоренъ размѣръ, изчислени на базата, установена въ забележката къмъ чл. 25 отъ настоящия законъ, и заловенитъ спиртни питиета се конфискуватъ заедно съ съдоветъ. Ако, обаче, се докаже, че преди вдигането на спиртниятъ питиета е било издадено преносително свидетелство и при провѣр-ката на същото не се окажатъ незаконни разлики, винов-нитъ се наказватъ по чл. 130, ал. II.

Когато при провѣрка презъ време на движението или при пристигането на спиртниятъ питиета се констатира-тъ разлики надъ 6% въ повече или по-малко въ количе-ството и надъ 1 градусъ въ повече или надъ 2 градуса въ по-малко въ крепкостта, въ сравнение на преноси-телното свидетелство, притежателитъ на питиетата се на-казватъ по ал. I на настоящия членъ само за оказанитъ се разлики въ повече или по-малко извънъ толеранситъ, безъ да се конфискуватъ спиртниятъ питиета.

Забележка. За коняка, амера и за подсладенитъ ракии допустимиятъ толерансъ въ крепкостта е 2 гра-дуса въ повече и 3 градуса въ по-малко“.

Председателстващъ В. Димчевъ: Има думата народ-ниятъ представителъ г. Владимиръ Кусевъ.

В. Кусевъ (мак): Г. г. народни представители! Азъ смѣ-тамъ, че така, както е редактиранъ § 3, не е пълненъ по отношение висящитъ дѣла. За такива дѣла въ инстан-циитъ по същество, споредъ чл. 2 отъ наказателния за-конъ, ще бждатъ приложени постановленията на настоящия законъ, но не е ясно какво ще стане съ висящитъ дѣла въ Върховния касационенъ съдъ, който напоследъкъ е из-мѣнилъ своята юриспруденция, който не смѣта себе си задълженъ да прилага постановленията на чл. 2 отъ на-казателния законъ, като работа, която се отнася до ин-станциитъ по същество. А и за такива дѣла е справедливо да бждатъ приложени постановленията на настоящия законъ. Нѣщо повече. И за всички дѣла, по които има влѣзли въ законна сила присъди и постановления, нака-занията, по които още не сж приведени въ изпълнение, пакъ е справедливо да бждатъ приложени постановле-нията на настоящия законъ. Ето защо ще трѣбва да се

направи една добавка въ закона по отношение висящитъ дѣла въ Касационния съдъ и по ония дѣла, по които има присъди и постановления, влѣзли въ законна сила. Или пъкъ г. министърътъ на финанситъ да направи едно пояснение, за да може да се даде, така да се каже, едно легално тълкувание на закона, та да не бждатъ онеправ-дани лицата, които иматъ висящи дѣла.

Ето защо азъ смѣтамъ, че трѣбва да се направи една добавка къмъ § 3 въ смисълъ: „И за висящитъ дѣла въ Върховния касационенъ съдъ се прилагатъ постановле-нията на настоящия законъ, като самиятъ Върховенъ касационенъ съдъ, ако не стане нужда да се върне дѣ-лото въ апелативната инстанция, приложи наказанието въ размѣритъ, предвидени въ него (настоящия законъ). Сжщо и по отношение на влѣзлитъ въ законна сила присъди и постановления, по които наложенитъ наказания не сж били приведени още въ изпълнение, наказанията се при-лагатъ отъ надлежнитъ акцизни власти въ размѣритъ, предвидени въ настоящия законъ“.

Азъ смѣтамъ, че тая добавка ще трѣбва да се направи.

Министъръ В. Молловъ: По никой начинъ не мога да се съглася съ тая добавка, защото ще се измѣни проце-дурата на Върховния касационенъ съдъ, което съ закона за акцизитъ не може да става.

Колкото се отнася до дѣлата, които сж висящи предъ Върховния касационенъ съдъ, по-нататъкъ самата адми-нистрация ще направи потрѣбното, за да тури въ съглас-ние онова, което съществува въ една присѣда, съ онова, което сега се постановява съ този законъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): Значи, при изпълнението ще се прилага новиятъ законъ.

Министъръ В. Молловъ: Ще направимъ потрѣбното, за да се внесе въ Наародното събрание особенъ законъ, или пъкъ наказанията ще трѣбва да се намаляватъ по реда на опрощаването.

А. Малиновъ (д): Това тълкувание не е достатъчно и не е задължително нито за Касационния съдъ, нито за никого. Само съ тълкувание не може да мине.

Министъръ В. Молловъ: Разбира се.

Председателстващъ В. Димчевъ: Има думата народ-ниятъ представителъ г. Никола Пждаревъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): Азъ смѣтамъ, че въ § 3 ще трѣбва да се направятъ едни малки поправки.

Въ § 3 се предвижда, че се налага глоба 1.000 л. фиксъ. Азъ смѣтамъ, че е по-добре да се каже до 1.000 л., защото не всѣки нарушителъ има еднаква отговорност. Неправ-илно е да се поставя фиксъ 1.000 л. глоба, както за една дамаджана отъ 12 или 15 л. ракия, пренесена безъ позво-лително, така и за едно буре отъ 200—300 л.

Та, прилагамъ, глобата да бжде до 1.000 л. Тя не може да бжде фиксъ.

Министъръ В. Молловъ: Съ това предложение на г. Пждарева пакъ не мога да се съглася. Тоя въпросъ се разисква въ финансовата комисиия, и тя опредѣли тоя размѣръ на глобата. Ако искате да намалите глобата на 5 л. — това е минималниятъ размѣръ по наказателния законъ — тогава никакъвъ резултатъ нѣма да се добие. По-добре предложете, глобата да бжде отъ 500 до 5.000 л., но отъ 5 до 1.000 л. — благодаря, това не мога да го приема. По тоя законопроектъ сме намалили глобитъ 10 пжти.

Н. Пждаревъ (д. сг): Размѣрътъ на неложната глоба ще зависи отъ сжда, който ще прилага закона.

Министъръ В. Молловъ: Какъ ще зависи отъ сжда? Знаете какво значи сждътъ да прилага закона. Съгласни ли сте, напр., за 1 литъръ ракия да се налага глоба 5 л.?

Н. Пждаревъ (д. сг): Защо поставяте така въпроса, г. министре?

Министъръ В. Молловъ: Въ всѣки законъ има една система отъ наказания. Знаете, че нашето законодателство е опеторило малкитъ глоби. Съ закона за акцизитъ ние правимъ промѣни въ това отношение. При днешната обезценена девиза, не може да се връщаме къмъ размѣра на глобитъ отпреди войната. Петъ лева глоба какво представлява сега? Не представлява даже една чаша ракия.

Н. Пждаревъ (д. сг): Ако се каже „до 1.000 л.“, ще се разбира отъ 5 до 1.000 л.

А. Малиновъ (д): Тукъ е правъ г. министърътъ.

Министъръ В. Молловъ: Като кажете „до 1.000 л.“, може да се постави и законниятъ минимумъ — 5 л.

Н. Пждаревъ (д. сг): Нито съдъ, нито вашитъ акцизни органи ще поставятъ глоба по законния минимумъ — 5 л.

Министъръ В. Молловъ: Не е важно какво ще поставятъ нашитъ акцизни власти. Вие възразявате противъ това, което е опредѣлила финансовата комисия, при Ваше участие.

Н. Пждаревъ (д. сг): Не е при мое участие.

Министъръ В. Молловъ: И Вие бѣхте тамъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): На следния день е предвидена тая глоба.

Министъръ В. Молловъ: Въ всѣки случай тая глоба е предложена отъ единъ добъръ юристъ и добъръ финансистъ — председателътъ на финансовата комисия. Азъ не съмъ взелъ участие въ тая работа, защото, като ми казаха, че тукъ има едно общо намаление на глобитъ, рекохъ да ги опредѣли комисията, както намѣри за добре. Но щомъ Вие казвате, че трѣбва да има минимумъ, турете отъ 200 до 5.000 л. Азъ бихъ предложилъ да бѣде отъ 500 до 2.000 л.

Н. Пждаревъ (д. сг): Увеличение нѣма, г. министре. Нѣма защо да се фиксира глобата.

Министъръ В. Молловъ: Азъ вземамъ за основа срѣдната глоба, която комисията е опредѣлила — 1.000 л.

Н. Пждаревъ (д. сг): Тя не може да бѣде фиксирана. Тя може да бѣде отъ 200 до 1.000 л.

Министъръ В. Молловъ: Защо отивате надолу?

Азъ не съмъ съгласенъ съ това предложение и моля да си остане така, както е. Иначе, ще оттегля цѣлия законъ. Така не може да си играемъ! 5 л. глоба! Само актътъ, който ще се състави, ще струва повече отъ глобата. Съгласете се да бѣде отъ 500 до 2.000 л.

Н. Пждаревъ (д. сг): Нека си стои максимумътъ 1.000 л., но да не бѣде фиксъ.

Министъръ В. Молловъ: Тя е фиксирана глоба.

Н. Пждаревъ (д. сг): Азъ казвамъ, че наказанието не може да бѣде фиксирано.

Министъръ В. Молловъ: Нали казвате срѣдната цифра — 1.000 л.? Нека се каже тогава отъ 500 до 2.000 л.

Н. Пждаревъ (д. сг): Тукъ максимумътъ на глобата е 1.000 л. и обикновено максимумътъ се налага на всѣкого. Не може нито съдътъ, нито акцизната власть да правятъ разлика между лице, което пренася една дамаджана ракия, и лице, което пренася едно буре. Глобата е все 1.000 л. Следователно, за известни случаи трѣбва да има единъ минимумъ. Не желаете да бѣде 5 л. — нека бѣде отъ 100, отъ 200 л.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Качи го на 500 л. и да се свърши.

Министъръ В. Молловъ: Наказанието тукъ не е за количеството, а е за това, че липсва преносително свидетелство.

Н. Пждаревъ (д. сг): Така е.

Министъръ В. Молловъ: Значи, когато липсва преносително свидетелство и при 5 литри, и при 50 литри, и при 1 литъръ, и при 10 литри е безразлично — налага се едно и също наказание, затуй че преносителътъ не е носилъ съ себе си преносително свидетелство. Никакви смекчавачи или отегчавачи вината обстоятелства не дирете, за да ги съразмѣрите съ количеството на ракията. Това е невъзможно. Искате да направите една поправка — добре, нека бѣде отъ 500 до 2.000 л.

Н. Пждаревъ (д. сг): Отъ 500 до 1.000 л.

Министъръ В. Молловъ: Но, ако нѣкой пренася 5.000 литри ракия, споредъ Вашата логика, глобата 1.000 л. ще бѣде ли достатъчна?

П. Палиевъ (д. сг): Загубихме толкова време за повече пари. Не си струва толкова тоя споръ.

Н. Пждаревъ (д. сг): Добре, какво предлагате, г. министре?

Министъръ В. Молловъ: Предлагамъ да си остане текстътъ така, както е, защото нарушението е само въ туй, че нѣма преносително свидетелство.

Н. Пждаревъ (д. сг): 1.000 л. глоба не може да бѣде за една дамаджана съ ракия, която се пренася.

Министъръ В. Молловъ: Глобата не е за дамаджаната ракия, а за това, че нѣма преносително свидетелство.

Н. Пждаревъ (д. сг): Азъ правя предложение, глобата да бѣде отъ 500 до 1.000 л.

Правя и друго предложение. Въ закона се предвижда конфискуване на ракията и на съждоветъ — бурето, въ което се пренася ракията.

Преди всичко, г. г. народни представители, трѣбва да се разбере за кого се отнася това наказание. То не е за питейнопровадцитъ, а за производителитъ, които пренасятъ своята ракия безъ преносителни свидетелства. Предвижда се въ закона наказание глоба, и това наказание ще бѣде нѣколкократно размѣръ на акциза — петоренъ размѣръ се предвижда тукъ. Азъ смѣтамъ, че това е пресилено, но, най-сетне, поставя се глоба петоренъ размѣръ на акциза.

Г. г. народни представители! Конфискацията на предмети, които се употребяватъ въ живота и които сами по себе си не представляватъ никаква опасностъ за общественния редъ, конфискацията на обикновени вещи, съ които си служатъ въ търговията, противоречи на конституцията, защото въ конституцията изрично е казано, че имоти не се конфискуватъ, освенъ, разбира се, както въ наказателния законъ се прави изключение, за вещи, които сѣ предназначени да се извършва или чрезъ които се извършва престѣпление. Но тукъ сѣ сѣда, съ бурето или съ дамаджаната, въ които се носи ракията, не се извършва престѣпление. Престѣплението е невземането на преносително свидетелство, необявяването на акциза, незаплащането на акциза.

Г. г. народни представители! Нѣма защо производителитъ на ракия да ги подвеждаме подъ едни по-строги наказания, отколкуто наказваме всички други, които укриватъ данъка си. Акцизътъ е единъ данъкъ. Ония, които укриватъ данъцитъ си, какво наказание имъ се налага? Да платятъ въ троенъ размѣръ тоя данъкъ. Конфискуване никога въ нашитъ фискални закони не се предвижда, освенъ въ този случай.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: По всички закони за акцизи и мита има конфискации.

Министъръ В. Молловъ: Пакъ не мога да се съглася съ това предложение на г. Пждаревъ. Азъ бихъ молилъ г. Пждарева да не прави такива предложения. Всички тия предложения сѣ разисквани въ финансовата комисия много внимателно. Това постановление се внесе по инициативата на председателя на финансовата комисия, г. Семерджиевъ. Следъ като се състави единъ текстъ, който трѣбваше да обсъждаме, намѣри се, че освобождаването отъ конфискации на превозванитъ безъ преносително ракии и на съждоветъ ще създаде недоразумения въ администрацията, а затуй тая конфискация се остави по инициативата на самата финансова комисия. По никой начинъ не мога да се съглася съ предложението на г. Пждарева — това го заявявамъ — и моля г. Пждарева да не настоява по-нататкъ на него, защото иначе ще се противопоставя на цѣлия проектъ, който е внесенъ по частна инициатива.

Н. Пждаревъ (д. сг): Това е амбиция. Тукъ нѣма мѣсто за амбиция.

Министъръ В. Молловъ: Съ това законодателно предложение се прави едно колосално облекчение. Финансовата комисия намѣри, че трѣбва да се конфискуватъ превознитъ срѣдства, и остави конфискацията само за съждоветъ и ракията. Приемете това — въ него има нѣщо разумно. А ако искате да махнете всичко и да дадемъ на-

града за контрабандно превозване на ракии — на добър част!

Н. Пждаревъ (д. сг): Не е въпрос за контрабанди и награди.

Министъръ В. Молловъ: Нашата администрация се бори редъ години. Г. Павелъ Георгиевъ, който е отъ единъ край, кждето варятъ много ракия, знае какво значи глоба по контрабандно превозване на ракиитъ и знае, че действително правимъ едно колосално облекчение.

Н. Пждаревъ (д. сг): Азъ знамъ какво облекчение се прави, г. министре.

Министъръ В. Молловъ: Шомъ не знаете, ще оттегля законопроекта.

Н. Пждаревъ (д. сг): Азъ Ви казвамъ, че зная.

Министъръ В. Молловъ: Тогава азъ ще се противопоставя на цѣлия законопроектъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): Когато се прави подобрене на единъ законъ, защо не допускате да се направи и туй?

Министъръ В. Молловъ: Ама не е подобрене! Трѣбва да се състави актъ и трѣбва да се знае какво е намѣрено.

П. Палиевъ (д. сг): Г. Пждаревъ мисли, че правимъ закони само за изборитѣ.

Н. Пждаревъ (д. сг): Не е за изборитѣ. Вие не разбирате какво значи да вземете на човѣка сждоветѣ, ракията, имота . . .

Министъръ В. Молловъ: А, имота!

Н. Пждаревъ (д. сг): . . . само затуй, защото пренася ракия безъ преносително свидетелство, понеже нѣмалъ е средства да си плати акциза веднага.

Министъръ В. Молловъ: И въ митницитѣ, и въ тютюна е, все така. Въ цѣлото фискално законодателство е така.

П. Палиевъ (д. сг): Вещитѣ, сждоветѣ и ракията, сж доказателство за нарушението.

Н. Пждаревъ (д. сг): Акговетѣ, които ще се съставятъ, ще бждатъ достатѣчни доказателства. Ракията не се държи, а се продава на публиченъ търгъ и се създаватъ голѣми разправии съ финансовитѣ власти, а вещитѣ на производителя отиватъ по-що-за-що.

Министъръ В. Молловъ: Азъ ви заявявамъ, че, шомъ се процедира по тоя начинъ, ще се противопоставя на цѣлия законопроектъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): Ваша работа е, г. министре.

Министъръ В. Молловъ: Да, да, моя работа е. Азъ отговарямъ за една администрация. Не мога да разстройвамъ всичко.

П. Анастасовъ (с. д): Това е тероръ върху народния представителъ.

Г. Драгневъ (з. в): Не стига терорътъ надъ народа, а упражнявате тероръ и върху вашитѣ депутати.

Д. Зографски (з. в): И то въ края на сесията.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Г. Пждаревъ, дайте писмено предложение.

Н. Пждаревъ (д. сг): Ше го дамъ.

Председателствуващъ В. Димчевъ: По § 3 се правятъ две предложения отъ г. Пждаревъ: първо, касателно цифрата за глобата. Въ § 3 е предвидена глоба 1.000 л. Г. Пждаревъ предлага да бжде отъ „500 до 1.000 л.“

Който приематъ туй предложение на г. Пждаревъ, моля, да вдигнатъ ржка. Малцинство, Събранието не приема.

Второто предложение на г. Пждаревъ гласи: думитѣ „и заловенитѣ спиртни питиета да се конфискуватъ заедно съ сждоветѣ“ се премахватъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Искамъ думата, преди да се гласува.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата г. министъръ-председателъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Чухъ да се говори тукъ за подобрене на закони. Че какво подобрене вие ще направите на нашата фискална система, когато Вие приемате токова нѣщо, г. Пждаревъ; когато Вие допускате, щото да не се конфискуватъ тия предмети, върху които държавата е създала специални налози, които налози сж нейна привилегия и никой нѣма право да ѝ отнема тази привилегия. Азъ ви увѣрявамъ, че ако единъ чужденецъ, който държи българската облигация, която е гарантирана съ такива данѣци, има възможностъ да узнае, че се е усвоило подобно предложение като това на г. Пждаревъ, за него тая българска облигация ще изгуби своята стойностъ. Защото това е една превратностъ, която не може да се разбере. На всичкитѣ тия господа, които проповѣдватъ такива идеи, азъ имъ казвамъ, че ние ще предпочетемъ да не взимаме никакъвъ акцизъ ни отъ ракия, ни отъ алкохолъ.

Д. Ивановъ (з. в): А какво ще правите тогава?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Ти не разбирашъ този въпросъ. Другитѣ, които го разбиратъ и които сж заинтересовани, отговарятъ: „не“ — „Защо „не“? — Защото върху алкохола ние вземаме 3 и 5 пѣти повече акцизъ, отколкото върху ракията и съ това сме дали на тѣхъ едно преимущество за смѣтка на държавата. И на туй отгоре да дадемъ всичката възможностъ да се шири недобросъвестността! Могатъ ли да се приказватъ тѣзи нѣща? Оставете се, за Бога, отъ тѣзи разбирания и недейте се увлича. По никой начинъ не може да се приеме такава едно предложение, щото предмети, върху които тежи държавна привилегия, когато се заловятъ, че сж контрабанда, да се не конфискуватъ. Това нѣма смисълъ. Съ това ще дадете възможностъ на контрабандиста да продава отново сжитѣ предмети.

Н. Пждаревъ (д. сг): Той си плаща глобата. Това е наказанието.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Който приематъ предложението на г. Пждарева по алинея първа на § 3: думитѣ „и заловенитѣ спиртни питиета се конфискуватъ заедно съ сждоветѣ“ се премахватъ, моля, да вдигнатъ ржка. Малцинство, Събранието не приема.

Който приематъ § 3 на законопроекта, както се докладва, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Има думата народниятъ представителъ г. Никола Пждаревъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): Г. г. народни представители! Въ първоначалния законопроектъ имаше поставенъ специаленъ параграфъ за тълкуване на § 26 отъ закона за бюджета. Въ проекта, представенъ отъ комисията, не се поставя тази алинея или този параграфъ отъ първоначалния проектъ. Въ комисията всички признавахъ, че § 26 отъ закона за бюджета за 1921/1922 г., по своето съдържание не може да бжде прилаганъ по отношение на акциза и на митата, които се събиратъ по закона за акциза върху питиетата и патентовия сборъ. Но смѣтна се, че не било мѣстото да се даде това тълкувание въ този законъ, а добре би било, и по-удобно би било да се почака и да се даде това тълкуване на § 26 въ закона за бюджета. Г. г. народни представители! Понеже въпросътъ за акциза, който се събира по закона за акциза и патентовия сборъ, е специаленъ въпросъ, азъ смѣтамъ, че, ако не се даде това тълкувание на § 26 отъ закона за бюджета за 1921/1922 г. — тълкувание, което се възприема и отъ финансовата администрация, и отъ г. министра на финанситѣ, и отъ комисията.

Министъръ В. Молловъ: Ама не изцѣло, а само за акциза.

Н. Пждаревъ (д. сг): Да, за акциза, и предложението бѣше за акциза, но не фигура въ това постановление на закона — . . . азъ смѣтамъ, казвамъ, че удобно и необходимо е даже това тълкувание на § 26 да намѣри мѣсто въ този законъ, защото по този начинъ работата на Народното събрание ще бжде завършена. Да се чака разглеждането на другия законъ за бюджета и да се търси въ другъ законъ пояснение за начина, по който ще се прилага § 26 отъ закона за бюджета отъ 1921/1922 г., смѣтамъ, че е непрактично. И ето защо правя това предложение и моля, г. министърътъ поне за него да признае, че е едно постановление, което съ нищо нѣма да засѣгне строгостта на

фискалната власт, защото никога тя не е искала да бъде така строга, както е сега.

Председателстващ В. Димчевъ: Има думата г. министърът на финансите.

Министър В. Молловъ: Аз съм длъжен да се противопоставя и на това предложение на г. Пждарева, и то най-енергично. Г. Пждаревъ винаги досега е бил поддържател на добрия ред, особено въ законодателството.

Н. Пждаревъ (д. сг): Така е.

Министър В. Молловъ: И щомъ това е така, едно постановление отъ закона за бюджета за 1921/1922 г. може да се отмени съ законъ за бюджета за 1931/1932 г. Но едно постановление отъ закона за бюджета, което има свършено специален характер, не може да се отменява съ единъ законъ въ допълнение на закона за акциза върху пийтетата и патентовия сборъ. Защото тогава трѣбва да прибавите въ заглавието на законопроекта, че се отнася и за измѣнение и допълнение или промѣнение и на закона за бюджета отъ 1921/1922 г. И азъ ви увѣрявамъ, че бъдещитѣ поколения, като видятъ такова заглавие на подобенъ проектъ, действително ще кажатъ, че г. г. юриститѣ отъ 20-ия вѣкъ, отъ 1931/1932 лѣто не сж знаели, какво правятъ. Ами ние сега сме въ разискване на закона за бюджета. Ето, има постановления, които се отнасятъ до разни глави, които засѣгатъ упражнението на бюджета. Не остава друго нищо, освенъ, както и въ бюджетарната комисия дадохъ това обещание, като дойдемъ до разглеждане на закона за бюджета, нѣмамъ нищо противъ, да внесемъ това постановление и да го минемъ тамъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): То е за тълкувание на чл. 26 отъ закона за бюджета, а не за отмѣнение.

Министър В. Молловъ: Ама какво тълкувание ще бъде, въ единъ специаленъ законъ да тълкуваме едно постановление отъ закона за бюджета стъ 1921/1922 г.?

Н. Пждаревъ (д. сг): Но то засѣга този специаленъ законъ.

Министър В. Молловъ: Ще го тълкуваме въ закона за бюджета.

Председателстващ В. Димчевъ: Прави се предложение отъ г. Пждаревъ въ смисълъ: „§ 4. Дава се тълкувание, че § 26 отъ закона за измѣнение и допълнение на закона за бюджета на държавата за 1921/1922 финансова година не се прилага за акциза и общинския налогъ, събирани като наказание“.

Които приематъ това предложение, моля, да вдигнатъ рѣка. Малцинство, Събранието не приема.

Н. Пждаревъ (д. сг): Азъ имахъ да направя и други предложения, но при това настроение не мога да ги правя.

Министър В. Молловъ: И за картоиграчество и за не знамъ какво, и за не знамъ какво.

Председателстващ В. Димчевъ: Пристъпваме къмъ разглеждане на точка трета отъ дневния редъ — първо четене законопроекта за сключване отъ Главната дирекция на Б. Д. Ж. заемъ на сума 20 милиона лева отъ фонда „Обществени осигуровки“ и пр.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Секретаръ Г. Кръстевъ (д. сг): (Прочита законопроекта изцѣло, заедно съ мотивитѣ къмъ него — вж. прил. Т. I, № 86)

Председателстващ В. Димчевъ: Които приематъ на първо четене прочетения законопроектъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

П. Разсукановъ (д. сг): Правя предложение да се приеме на второ четене по спешностъ.

Председателстващ В. Димчевъ: Прави се предложение да се разгледа законопроектътъ по спешностъ и на второ четене. Които приематъ това предложение, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Секретаръ Г. Кръстевъ (д. сг): (Чете)

„ЗАКОНЪ“

за сключване отъ Главната дирекция на Б. Д. Ж. заемъ на сума 20 милиона лева отъ фонда „Обществени осигуровки“, смѣтка „безработица“, за довършване съоръженията на нѣкои отъ новитѣ ж. п. линии въ постройка.“

Председателстващ В. Димчевъ: Които приематъ заглавието на законопроекта, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретаръ Г. Кръстевъ (Чете чл. 1 — вж. прил. Т. I, № 86)

Председателстващ В. Димчевъ: Които приематъ чл. 1, както се прочете, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретаръ Г. Кръстевъ (д. сг): (Чете чл. 2 — вж. прил. Т. I, № 86)

Председателстващ В. Димчевъ: Които приематъ чл. 2, както се прочете, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретаръ Г. Кръстевъ (д. сг): (Чете чл. 3 — вж. прил. Т. I, № 86)

Председателстващ В. Димчевъ: Които приематъ чл. 3, както се прочете, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретаръ Г. Кръстевъ (д. сг): (Чете чл. 4 — вж. прил. Т. I, № 86)

Председателстващ В. Димчевъ: Които приематъ чл. 4, както се прочете, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Моля, да се пристѣпи къмъ точка 5 отъ дневния редъ.

Председателстващ В. Димчевъ: Които приематъ да пристѣпимъ къмъ разглеждане на точка 5 отъ дневния редъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристъпваме къмъ разглеждане точка пета отъ дневния редъ — първо четене законопроекта за увеличение вноското мито на дървения материалъ.

Моля, г. секретаря да прочете законопроекта.

Секретаръ Г. Кръстевъ (д. сг): (Прочита законопроекта изцѣло, заедно съ мотивитѣ къмъ него — вж. прил. Т. I, № 75)

Председателстващ В. Димчевъ: Които приематъ прочетения на първо четене законопроектъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема

Министър-председател А. Ляпчевъ: Да се изпрати въ комисията.

Председателстващ В. Димчевъ: Законопроектътъ ще се изпрати за разглеждане въ надлежната комисия.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Да се пристѣпи къмъ точка 8 отъ дневния редъ.

Председателстващ В. Димчевъ: Които приематъ да се пристѣпи къмъ разглеждане на точка 8 отъ дневния редъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристъпваме къмъ разглеждане на точка осма отъ дневния редъ — второ четене законопроекта за измѣнение и допълнение закона за лихонмството.

Моля, г. секретаря да прочете законопроекта.

*) За текста на законопроекта, принетъ на първо четене, вж. прил. Т. I, № 86

Секретарь Г. Кръстевъ (д. сг): (Чете)

„ЗАКОНЪ“

за изменение на закона противъ лихомството.

Председателстващъ В. Димчевъ: Които приематъ заглавieto на законопроекта, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретарь Г. Кръстевъ (д. сг): (Чете)

„§ 1. Въ чл. 1 думитъ: „превишава сконтовия процентъ на Българската народна банка съ 6 единици“ става: „превишава позволения отъ закона максимумъ на договорната лихва (чл. 5, алинея 2)“.

Председателстващъ В. Димчевъ: Които приематъ § 1, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретарь Г. Кръстевъ (д. сг): (Чете)

„§ 2. Второто изречение на чл. 5: „а договорната лихва не може да надвишава позволения отъ този законъ процентъ“ става алинея втора на същия и се изменява така:

Договорната лихва не може да надвишава сконтовия процентъ на Българската народна банка съ повече отъ 5 единици.“

Председателстващъ В. Димчевъ: Които приематъ § 2, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретарь Г. Кръстевъ (д. сг): (Чете)

„§ 3. Къмъ чл. 6 се прибавя следната алинея:

Давността за изключване преследването на престъпленията по настоящия законъ, както и давността за погасяването на исковитъ за повръщане на незаконни лихви, е същата, която важи за диренето на лихви отъ дължими суми“.

Председателстващъ В. Димчевъ: Които приематъ § 3, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретарь Г. Кръстевъ (д. сг): (Чете)

„§ 4. Заплатени отъ длъжника или пресмѣнати му съ негово одобрение лихви, по-високи отъ позволенитъ отъ законитъ, за времето отъ 1 януарий 1920 г. до влизането въ сила на закона противъ лихомството (27. IV. 1927 г.) подлежатъ на повръщане, освенъ ако кредиторътъ докаже, че при уговарянето или одобрението имъ не е използвалъ стѣсненото положение или неопитността на длъжника.

По заведени вече дѣла за повръщане на подобни лихви ищецътъ-длъжникъ има право да иска прекратяването на дѣлото безъ съгласието на ответника и безъ заплащане на последния разноси по дѣлото, а кредиторътъ, страна по непрекратенитъ дѣла, има право да представи доказателства за възраженията си по алинея първа.“

Председателстващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Никола Пждаревъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): Г. г. народни представители! Смѣтамъ, че въ § 4 на края се поставятъ едни изречения, които ще създадатъ въ процеситъ само повече разпръпване между странитъ и въ края на краищата кой знае, какъ ще се свършатъ. Но едно може да се каже съ положителностъ, че ще се увеличатъ процеситъ. Смѣтамъ, че комисията нѣмаше защо да поставя това ограничение, нѣмаше защо да казва, че ще трѣбва да се доказва, какво длъжникътъ не е билъ въ стѣснено положение или не е билъ измаменъ отъ кредитора, когато се е задължилъ да му плати по-голямъ лихва.

Г. г. народни представители! Никога длъжницитъ не се задължаватъ да плащатъ по-голямъ лихви, ако не сѣ въ нужда, ако не сѣ въ едно особено стѣснено положение. Това отрицателно доказателство, което се поставя въ закона — кредиторътъ да доказва, че длъжникътъ не е билъ въ стѣснено положение — ще даде само поводи да се създаватъ много излишни процеси. Какво трѣбва да се установи за кредитора? Трѣбва да се установи, че е взелъ повече отъ това, което е трѣбвало да вземе. Какво е правилъ съ сумитъ, които е взелъ длъжникътъ, какъ ги е използвалъ, какво е било неговото положение, азъ смѣтамъ, че нѣма защо да се засѣга въ закона. Мисля, че би трѣбвало да премахнемъ и това право на кредитора — да иска да

задържи лихвитъ, взети въ повече, като доказателство, че длъжникътъ не е билъ въ стѣснено положение. Всички длъжници, когато плащатъ по-голямъ лихви, плащатъ ги, защото сѣ въ стѣснено положение.

П. Анастасовъ (с. д): Точно така.

Председателстващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Боянъ Смиловъ.

Б. Смиловъ (нац. л): Г. г. народни представители! И азъ мисля, че втората частъ, която резервира правото на кредитора да доказва, при евентуално претендиране на платени вече лихви, че това нѣщо не е станало поради стѣсненото положение или не е използвано положението на длъжника, трѣбва да се изхвърли отъ § 4. Даже на първо четене г. министъръ-председателътъ и г. министърътъ на правосъдието обещаха, че тѣ ще се погрижатъ да намѣрятъ единъ начинъ, който да удовлетвори всичко онова, което създаде законътъ въ 1927 г. на времето, и сега, намѣсто да удовлетворите това, което стана тукъ като аргументация за излишността на § 4, вие перефразирате текста по такъвъ начинъ и комплицирате отношенията въ още по-страшна смисълъ. Отъ правна гледна точка азъ не мога да си представя, какъ може да се иска да се доказватъ отрицателни обстоятелства: вие вмѣнявате на кредитора да формулира своитъ доказателства по пътя на едно отрицание — нѣщо, което законътъ забранява.

Министъръ В. Молловъ: Ако искате въ положителна форма да бжде, тогава длъжникътъ д. доказва.

Б. Смиловъ (нац. л): Не. Не се иска длъжникътъ да доказва. То се вмѣнява въ задължение на кредитора.

Министъръ В. Молловъ: Казвамъ, ако искате да бжде въ положителна форма, тогава да натоваримъ длъжника да доказва, че неговото положение е било използвано. По-добре ли ще бжде?

Б. Смиловъ (нац. л): Нито искамъ положително, нито искамъ отрицателно.

Смисълътъ на редакцията, както е направена, самъ по себе си не представлява нищо. Напротивъ, повече ще шаржира процеситъ и ще комплицира отношенията между ищецъ и ответникъ.

Смѣтамъ, че така, както е редактиранъ краятъ на § 4, чисто и просто трѣбва да се изостави цѣлиятъ параграфъ. Мотивътъ на г. министра на правосъдието при първото четене на законопроекта бѣше, да не се дава обратна сила на единъ законъ. Той внесе това законоположение, за да се тури преграда на този опитъ. Тогава вие, щомъ искате да бждете последователни на този принципъ, махнете § 4 и поставете една клауза, занаяпредъ, отъ днесъ нататкъ да не може да се искатъ лихви, надвзети вънъ отъ законата. Но онова, което е отъ 1920 г. до днешния денъ, то трѣбва да си остане, както постановява законътъ отъ 1927 г. И азъ мисля, че буквално нищо не е направено, за да се оправдае отъ правна гледна точка, отъ обществена гледна точка и отъ морална гледна точка аргументацията, която бѣше сложена при изработването и гласуването на закона отъ 1927 г.

Г. г. народни представители! Съгласете се, че съ този параграфъ много нѣщо ще се създаде въ общественото мнение. И, асѣмъ, не може въ такъвъ редъ да се изменя цѣль единъ законъ, който е вече законъ отъ 1927 г. И, ужъ за да не се дава обратна сила на закона, г. министърътъ на правосъдието сезира народното представителство съ единъ отдѣленъ параграфъ въ смисълъ да измени размѣра на лихвата, както е казано въ § § 1, 2 и 3, а тежестта или същността на законопроекта е тъкмо въ § 4. И затова, г. г. народни представители, азъ ви моля да махнете този § 4 и, ако искате занаяпредъ да не съществува обратната сила, за която говорихме при първото обсъждане на законопроекта, добавете, че законътъ отъ 1927 г. престава да действа по отношение вземане обратно на надвзети лихви.

Председателстващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Цвѣтанъ Стоянчевъ.

Ц. Стоянчевъ (з. в): Г. г. народни представители! Съ последната добавка на § 4 азъ не смѣтамъ, че се печели нѣщо за лихваритъ, но, отъ друга страна, сигурно е, че процеситъ ще бждатъ отегчени. Това е безспорно. А може да се твърди, че кредиторитъ, които често намиратъ възможностъ да прескачатъ законитъ, ще намѣрятъ възможностъ

*) За текста на законопроекта, приетъ на първо четене, вж. прил. томъ I, № 60.

и сега да прескочатъ този законъ, като намбръятъ малко по-други модуси: не че сж използвали стъсненото положение на своя длъжникъ — тѣ може да не сж използвали туй положение — но може да сж използвали нѣщо друго, може да сж действували измамнически, не толкова направо измамнически, а, както знаете, взематъ се лихви и подъ формата на авизо, на порто или не знамъ още какви такси, установени въ банцитѣ. И ако надникнете въ тѣхнитѣ книги, ще видите, че често пѣти тия такси сж много повече, отколкото лихвитѣ. По този начинъ длъжникътъ ще остане обремененъ, не ще може да си получи обратно тия лихви. А ние всички знаемъ, че лихимството у насъ е гледано винаги съ лошо око, а, ако продължаваме да го защитаваме по косвенъ начинъ, смѣтамъ, че не правимъ нѣщо добро.

Народното представителство не би трѣбвало да се съгласява да останатъ тия нѣколко думи въ § 4. Предлагамъ да се изхвърлятъ.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Петко Палиевъ.

П. Палиевъ (д. сг): Г. г. народни представители! Сподроблямъ разбирането на преждеговорившиятъ господа по този въпросъ. Имамъ да допълня още едно съображение, че изразътъ, който е употребенъ, „използувалъ стъсненото положение“, е изразъ толкова широкъ и толкова мѣченъ за разбиране отъ единъ съдъ, който ще разглежда дѣлото по същество, че азъ не знамъ, какъ биха процедурали съдилищата и какъ биха разбрали субективно стъсненото положение на всѣки единъ длъжникъ. Защото, ако за X едно положение е стъснено, за другъ очевидно, това състояние не би било стъснено. Това зависи отъ много субективни условия, които, не знамъ какъ съдътъ би преценилъ, понеже би опериралъ съ едни понятия много произволни. Смѣтамъ, че това е една много неудачна юридическа фраза, която ще постави съдилищата въ много мѣчно положение.

Обръщамъ ви вниманието на втората алинея. Въ нея се предвижда, по заведени вече дѣла за такива лихви да може процесътъ да бѣде прекратенъ, безъ да се иска съгласието на противната страна, както процедурата предвижда. Това, споредъ мене, е даване обратна сила на този законъ, който има материално правно значение. Защото, ако нѣкой вече е отишълъ предъ съдъ, е завелъ процесъ за едно свое право, и ние съ законъ посегнемъ да му отнемемъ това право, това е освенъ даване обратна сила на единъ съ материално-правно значение законъ, но и посегателство върху дейността на съдебната властъ. Смѣтамъ, че би било много опасенъ прецедентъ да посегнемъ на единъ принципъ, за който сме се борили въ миналото.

И, ако искаме да бѣдемъ последователни, като добри юристи и правници, смѣтамъ, че не би трѣбвало да се съгласяваме съ този текстъ, и че най-правилното би било да махнемъ цѣлия § 4, защото при туй положение става излишенъ.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Тома Константиновъ.

Т. Константиновъ (нац. л): Формално погледнато, самиятъ текстъ не отговаря на основното схващане за доказването въ гражданския процесъ. Какъ можете вие да допуснете да се доказва отрицателното обстоятелство? Този текстъ юридически абсолютно не издържа критика. Освенъ това въ материалното право е принципъ, че не трѣбва да се дава обратна сила на законитѣ. Цѣлата работа е едно изнасилване на текста отъ гледището на чуждото право. И азъ смѣтамъ, че ние за честта на Парламента не трѣбва да гласуваме такъвъ текстъ, който нито отъ юридическа, нито отъ социална гледна точка издържа критика. И азъ не мога да си обясня, какъ така тукъ можемъ да търсимъ едно примирение между право, между справедливостъ и между юрисдикция, ако щете, и между текста. Какъ ще докаже единъ ответникъ — защото има нужда да се доказва това — че длъжникътъ не е билъ въ стъснено положение, когато е вземалъ пари подъ лихва, и когато не е плащалъ. Преди всичко, ако допуснемъ тоя принципъ, че може да се доказва, че длъжникътъ, когато е получавалъ пари подъ лихва, не е билъ въ стъснено положение, това ще противоречи на закона за задълженията и договоритѣ. Actio in rem verso е единъ юридически принципъ. По actio in rem verso мога да заведа дѣло за незаконно обогатяване, а колко повече, когато е взета незаконна лихва, ще има не само нарушение на закона, който забранява, като даващъ пари подъ лихва, да вземешъ

лихва по-голяма отъ законната, но ще има и престъпно деяние.

Смѣтамъ, че този принципъ, който се желае да се прокара въ новия законъ, не прави честъ на юридическата мисълъ въ България, не прави честъ и на Парламента и затова ходатайствувамъ да бѣде отхвърленъ цѣлиятъ § 4.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата г. министърътъ на правосъдието.

Министъръ д-ръ К. Милановъ: Г. г. народни представители! Въ началото, когато се внесе законопроектътъ, бѣше внесенъ точно тѣй, както г. Смиловъ желае да стане той сега, да се отмѣни обратната сила на чл. 7, както е съществувала досега. Обаче въ Народното събрание се изказаха мнения, че това не бива да стане. И комисията, имайки предъ видъ изказанитѣ мнения тукъ, въ пленума, плусъ ония, които се изказаха въ комисията, се съгласи върху този текстъ. И ето какво е значението на текста.

Не трѣбва да се изпуска изпредъ видъ, че обратната сила на закона отъ 1927 г. се даде за до 1 януарий 1929 г., т. е. всѣко лице, което е взело лихви повече отъ 16%, 6%, тогава 18%, дължи това, което е взело въ повече, да го повърне обратно. Това е за 1929 г. Съ закона отъ 1927 г. връщаме се 7 години назадъ. И, рѣководейки се отъ общото правило, че не бива да се дава обратна сила на законитѣ, текстътъ на този членъ би трѣбвало да се изхвърли съвършено. Този възгледъ, обаче, не се сподѣли напълно отъ всички господа въ комисията, защото при такива изключителни времена, когато сме дали обратна сила съ единъ законъ, за да регулираме известни отношения, ще трѣбва съ друга клауза да можемъ да уравнисимъ тая аномалия.

Какво се цели съ § 4? Преди всичко, желае се да се достигне до една относителна справедливостъ. Напр., има случаи, въ които лицето, което е получавало пари съ лихви презъ времето, когато нашата валута не е била установена, когато тя днесъ може да падне, утре да се качи, да е спечелило, а лицето, което днесъ е дало пари, утре да получи по-малко вънъ отъ лихвитѣ, да получи капитала си съ $\frac{1}{4}$ и даже съ $\frac{1}{2}$ по-малко. Другъ случай. Въ тия времена, особено тия кредитни институти, които сж най-близко до народа и сж го финансирали, сж раздали тия печалби на своитѣ акционери, и тѣ сж минали отъ трети и четвърти лица, платили сж своя данъкъ и всичко това се иска обратно, когато лицата, които сж взели тия пари, сж реализирали, може би, свръхпечалби. За да се избѣгне тая несправедливостъ, отиваме къмъ онова аномално правило — и азъ ще го нарека аномално — да възлагаме на кредитора да доказва, че не е използвалъ стъсненото положение на длъжника.

Защо, г. г. народни представители? Ето текста на самия законъ. Въ чл. 1 на стария законъ, кѣдето се предвижда, че не може да се взематъ никакви комисиони, никакви авизи — това се счита за незаконна лихва — е предвидено едно условие, че ще има наказуемостъ за вземане на незаконни лихви, на лихви вънъ отъ предвиденитѣ по закона. А по сѣщия законъ, ако лицето е използвало стъсненото положение и неопитността, и лекомислието на длъжника, то се подхвърля на углавна отговорностъ. Тия сѣщитѣ условия сж легнали въ текста на чл. 1 отъ закона за лихимството, и ние нищо ново не прибавяме съ чл. 4, като казваме: ако известно лице дължи пари и желае да получи обратно надвзетитѣ лихви отъ кредитора, вмѣсто то да доказва, че кредиторътъ е използвалъ неговото стъснено положение, за да го поставимъ въ по-благоприятно положение — билъ той селянинъ, работникъ или търговецъ — кредиторътъ се задължава да доказва, че не е използвалъ стъсненото положение на това лице, за да поиска по-голямъ лихви. Ако кредиторътъ не докаже, че не е използвалъ стъсненото положение на длъжника — напр., че сѣдната-изпълнителъ му е продавалъ къщата или пъкъ се е намиралъ предъ единъ платежъ, който не е могълъ да заплати, и кредиторътъ го е натисналъ и му е взелъ лихва вънъ отъ законната — въ такъвъ случай кредиторътъ е длъженъ да повърне надвзетитѣ лихви. Но, когато кредиторътъ пъкъ докаже: съ търговскитѣ книги на длъжника или съ други допустими отъ законитѣ доказателства, свидетели и пр., че последниятъ е спечелилъ 50—60%, когато той му е взелъ 18—19%, вие ще се съгласите, г. г. народни представители, че нѣма защо да облагодетелствуваме тогава или оногава, който е реализиралъ свръхпечалби въ тия аномални времена. И тогава какво ще стане? Кредиторътъ докаже ли, че длъжникътъ не е билъ въ стъснено положение, че е реализиралъ свръхпечалби или не е билъ поставенъ въ стъснително положение, за да бѣде то използвано, той не ще дължи повръщането на надвзетитѣ лихви. Ако, обаче, не докаже това — и това ще се случи съ

селяни и работници, на които кредиторът не може да из-
ползува книгата им и да ги представи въ съда, а съ сви-
детели по-малко се доказва — длъжниците ще се осво-
бождават от дълга, произхождащ от незаконни лихви
и имат право да искат обратно взетите въ по-големи
размери лихви.

Второто постановление, на което се противопостави
г. Палиев, е направено съ цел да може да улеснимъ лик-
видирането на всички процеси, заведени досега. Ние не
можем да прекратимъ всички процеси съ единъ законъ.
Предоставяме правото на страната, която смята, че се на-
мира въ благоприятно положение, че е реализирала гол-
еми печалби, да има право, мимо съгласието на ответ-
ника, да прекрати дѣлото, а другата страна да има право
да си представи доказателствата при днешното положение.

Азъ съмъ кредиторъ, повиканъ съмъ на съдъ да отго-
варямъ за вземане на незаконни лихви: отъ момента, въ
който този законъ влиза въ сила, имамъ правото, ако
мога, да докажа, съ книгата на длъжника или други дока-
зателства, че той действително е реализиралъ свръхпечалба.
Следователно, съ втората алинея ние регулираме заведе-
ните досега процеси, за да не поставимъ длъжниците въ
положение да прекратятъ дѣлата си и да се намиратъ въ
неизвестност, но да дадемъ възможност, щото този,
който знае, че е реализиралъ свръхпечалби въ тия ненор-
мални времена, да си оттегли иска. И тукъ сме предоста-
вили правото — бзъ да има право ответникътъ — пакъ
да кредиторъ, поставенъ въ благоприятно положение, да
има право на съдебни или по водене на дѣлото разноски.

Както виждате, ние тукъ сме дали големи предимства
на длъжника, подъ каквато и да е форма. Ако му съ взети
гия лихви и ако се докаже, че той се е намиралъ въ крайно
стѣснено положение, тогава кредиторътъ дължи да ги
повърне. Кой ще доказва? Ще доказва кредиторътъ, а не
ищецътъ. Длъжникътъ пакъ е поставенъ при благоприятно
положение. Тукъ се спореше, че сме прехвърлили правото
на ответника, вмѣсто на ищеца. Всички, които бѣха въ
комисията, се съгласиха да се приеме тази формула, за да
се тури край на неурегулираните отношения между кре-
дитори и длъжници.

Ето защо ще моля почитаемото Народно събрание
да приеме този текстъ, тъй като, ако остане стариятъ
текстъ или пъкъ ако приемемъ това, което желае г. Сми-
ловъ, то значи да оставимъ стария законъ съ обратна
сила и да направимъ още една несправедливостъ — който
е реализиралъ свръхпечалби и той да се ползува отъ
закона.

Отъ г. Палиевъ се повдигна другъ единъ въпросъ: какъ
ще се доказва, кое е стѣснено положение, щомъ като тек-
стътъ има толкова широкъ смисълъ. Г-да! Това е предви-
дено въ чл. 1. Както виждате, въ чл. 1 сме взели точно
терминологията на стария законъ, който е публикуванъ въ
брой 22 на „Държавенъ вестникъ“. Въ него е казано:
(Чете) „който при даване пари въ заемъ, при авансиране на
пари срещу купени вещи, при отчуждаване на вещи въ кре-
дитъ, при отсрочване на падежи и плащания, при сключи-
ване на други двустранни договори, които иматъ характеръ
на използване стѣсненото положение, неопитността или
лекомислието на длъжника“.

П. Палиевъ (д. сг): То е за углавната отговорностъ.

Министъръ д-ръ К. Милановъ: Ако кредиторътъ е из-
ползувалъ това стѣснено положение и е взелъ свръхлих-
ви, той е длъженъ да доказва. Длъжникътъ се явява и
иска: „Имамъ по смѣтката на банката вмѣсто 16 — 18%,
повърнете ми ги“ — вече банката ще трѣбва да доказва,
че тя не е използвала стѣсненото положение на този не-
щастникъ, че той не се намира предъ евентуалността
да му се продаде къщата, за да бѣде принуденъ да взема
пари съ високи лихви. Значи, пакъ длъжникътъ е поста-
венъ въ по-благоприятно положение, отколкото кредито-
рътъ.

Ще се намѣрятъ нѣкои случаи — и тѣ ще бѣдатъ много
рѣдко — при които кредиторътъ, заемодателътъ, може да
докаже, че дадено лице, което той е кредитиралъ, презъ
времето отъ 1 януарий 1926 г. досега — защото за този
периодъ се отнася този законъ — е реализирало по-големи
печалби и затова ще иска да му бѣде позволено да вземе
по-големи лихви. „Отъ где на къде той да взема големи
печалби, а азъ, който му давамъ пари, за да реализира тия
свръхпечалби, съ рискъ да загубя и капитала си, да нѣ-
мамъ право да му взема повече лихва?“

Това е смисълътъ на тоя текстъ на законопроекта. И
азъ ще моля почитаемото Народно събрание да го приеме.
Иначе, ще остане обратната сила на закона и ще продъл-
жава същата аномалия, която бѣше досега.

Н. Пждаревъ (д. сг): Г. г. народни представители! Ако
на чл. 4 се даде това тълкувание, което му дава г. мини-
стрътъ, той не би могълъ да се гласува отъ тази Камара.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата народ-
ниятъ представителъ г. Илия Георговъ.

И. Георговъ (р): Г. г. народни представители! Зако-
нътъ отъ 1927 г. е ималъ социаленъ характеръ. Тогава,
големо число български граждани съ били принудени по
необходимостъ да плащатъ по-големи лихви, отколкото е
била законната. Понеже това се отнася до големо число
български граждани, повтарямъ пакъ, законътъ отъ 1927 г.
е ималъ социаленъ характеръ. Такива закони всѣкога
може да иматъ обратна сила, за да спасятъ отъ бедствено
положение големо число хора, които по необходимостъ,
поради това, че съ имали нужда отъ пари, съ се съгласи-
вали да плащатъ големи лихви.

Сега въ чл. 4 отъ законопроекта се казва, че ония, за
който кредиторитъ могатъ да докажатъ, че не съ били
притѣснени, та да плащатъ по-големи лихви отъ закон-
ната, нѣмаатъ право да искатъ оная сума, която съ пла-
тили като лихва въ повече отъ законната. Значи, кредито-
ритъ ще иматъ право да докажатъ, че не съ използвали
стѣсненото положение на длъжниците. Добре, но длъжни-
цитъ при тогавашното стѣснено положение изобщо въ сто-
панския животъ, поради това, че не съ могли да намѣрятъ
пари въ заемъ съ законна лихва, съ били принудени да
дадатъ на известни хора или на известни банки, недобро-
сѣвѣстни, по-големи лихва отъ законната.

С. Димитровъ (д. сг): Но тѣ съ тѣзи пари съ спечелили
много повече.

И. Георговъ (р): Трѣбва ли ние сега, като дадемъ право
на кредиторитъ да доказватъ, че не съ използвали стѣс-
неното положение на длъжниците, да лишимъ длъжни-
цитъ отъ правото да търсятъ онова, което имъ е взето
въ повече мимо закона, мимо морала? Касае се за общото
стѣснено положение, въ което съ се намирали големъ брой
български граждани. Нѣма защо кредиторитъ да иматъ
правото да доказватъ, че не съ използвали стѣсненото
положение на длъжниците, защото то е ноторно. Тогава
маса хора съ били принудени да търсятъ пари съ лихва
по-големи отъ законната.

И затова азъ мисля, че г. министърътъ на правосъ-
дието просто упорствува, за да може да защити експлоа-
тацията на лихваритъ. Ще бѣде недостойно, ако допуст-
немъ по единъ околенъ пътъ да се лишатъ отъ правото
нѣкои, които съ дали по-големи лихви отъ законната, да си
получатъ обратно сумата, която имъ е била взета въ
повече.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата г. мини-
стръ-председателътъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. г. народни пред-
ставители! Азъ се чувствавамъ принуденъ да се намѣся
по този въпросъ, по който се приказва за юридическа ми-
сълъ и за стопански интереси. Юридическата мисълъ е
здрава по гражданскитъ дѣла тогава, когато държи здрава
смѣтка за стопанскитъ интереси на страната. Другото е
праздни приказки.

Какъ стои този въпросъ? Личи, че мнозина отъ тия,
който взеха думата този пътъ, не си спомнятъ дебатитъ,
който станаха при първото четене на този законопроектъ,
а други пъкъ съвсемъ не съ си задали трудъ да вник-
натъ, въ какво собствено се състои самиятъ въпросъ.

Въпросътъ се състои въ следното. До приемането на за-
кона отъ 1927 г. у насъ законната лихва бѣше 12%. Обаче,
поради аномалността, всички банкери си служиха съ
всевъзможни прибавки, комисиони и пр., и пр., които уве-
личаваха тази лихва. Всички тия комисиони за него време
не само бѣха търпими, но тѣ не заѣбраха нито единъ деби-
торъ. Стопански излъганиятъ не бѣше онзи, който взе-
маше пари — това бѣше ясно за всички, които разбиратъ
стопанскитъ въпроси. И ако направите една статистика,
ще видите, че тукъ съвсемъ не е въпросъ за ония дребни
хорица, които взематъ пари подъ лихва отъ лихвари.

Въпросътъ тукъ е съвсемъ другъ — касае се за ония
големи спекуланти, които, съ огледъ на промѣнитъ въ
валутата, съумѣваха да използватъ максималния си кре-
дитъ при каквито ще да е лихви. За тѣхъ е думата тукъ.

Но дойде 1927 г., стабилизира се валутата, почувствува
се отъ всички, че е станала една грѣшка поради промѣнитъ
въ валутата и се създаде законътъ противъ лихонимството,
въ който, между другото, се постанови, че за лихва не се
смѣта само онова, което е уговорено като лихва — 12%

плащамъ, повече не плащамъ — а се смѣта, че въ лихвата влизатъ разнитѣ комисии за три месеци, за шестъ месеци и пр., и пр., и че лихвата не може да бѣде по-голяма отъ 16% или 18%.

Всичко това бѣше много добро. То бѣше едно поправяне на съществуващото положение, създадено поради инфлацията; понеже инфлацията престана, тури се една граница на нейнитѣ прийоми. Съ този законъ се защитиха вече действително интереситѣ на длъжника. По-рано длъжникътъ бѣше готовъ да дава каквито щете лихви, само пари да вземе. Знаете защо. Въ Германия лихвата бѣше 300%, и понятно е защо. Защото, ако на другия день сте успѣли да пласирате въ камъни това, съ което сте се задължили днесъ, вие сте спечелили много, въпрѣки голѣмата лихва 300%. Знаете, какво направи общината въ Виена тогава — снабди се съ грамадни имоти, благодарение на които днесъ живѣе. Тогавашниятъ кметъ съумѣ да вземе отъ емисионната банка пари и съ тѣхъ откупваше на борсата акции отъ всевъзможни индустриални заведения. Откупувайки такива акции, ако той е платилъ 1 милионъ крони за нѣщо, което е струвало 500.000 крони, следъ три месеци щѣше да плати за него 1 милионъ крони, но 1 милионъ крони, които не струватъ нито 100 хиляди крони отъ преди три месеци, докато дойде всичко да се ресити съ една нула.

Въ нашия законъ противъ лихвоимството отъ 1927 г. всичко бѣше правилно наредено. При третото четене, обаче, се направи и прие едно предложение, което целѣше да даде възможностъ на голѣмитѣ спекуланти да се борятъ срещу кредитнитѣ учреждения и да искатъ да имъ връщатъ всички лихви надъ 18% и 16%. Това нѣщо има две лоши послѣдствия. Едното е, че се засѣгатъ частъ отъ банкеритѣ, тогава или оногава. Другото лошо послѣдствие е това, че като прочете този законъ нѣкой, който е готовъ да кредитира България, или нейни кредитни учреждения, може да си каже: а, азъ не мога да работя въ тази страна, където ми се казва, че лихвитѣ, които съмъ взелъ, преди да се опредѣли дневната лихва, сѣ незаконни, че лихвата, която се опредѣля днесъ, ще важи и за минало време. — Че кой е лудъ да работи въ такава страна? Кой е гарантиранъ, че утре нѣма да се създаде другъ законъ, съ който да се постанови, че лихвата надъ 5% е незаконна и, понеже си вземалъ по-голяма лихва отъ 5%, да връщашъ надвзетитѣ пари, и не само това, но и престѣпникъ да те изкарать? Това е пълно дискредитиране на нашата страна. И тукъ ние трѣбва да търсимъ юридическия смисълъ. Ние не можемъ да допустимъ съществуването на такова едно положение.

К. п. Цвѣтковъ (д): При старото положение лихвата бѣше 12%.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Чакай бе, господине, отъ Кърджали!

Г. Марковъ (з. в): Кърджали не е ли въ България?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Въ България, въ България е; зная го много добре. — И понеже това положение бѣше недопустимо, трѣбваше да се поправи. Сега, обаче, когато се иска да се поправи това положение, стана едно стѣлклоуение съ съществуващата аномалия, създадена вслѣдствие на това постановление въ закона отъ 1927 г.

Това въ Народното събрание се повдигнаха голѣми спорове. Азъ не хвърлямъ обида на г. г. адвокатитѣ, но вънъ тѣ сами се обвиняватъ, че цѣлата тази разправа тукъ; и особено въ комисията по Министерството на правосъдието, е била — както е човѣшки — отъ съображение, какъ ще се развиятъ всевъзможни процеси. Тогавашно формално се застъпи положението, да вземемъ страната на длъжника. Е добре, и текстътъ който е даденъ сега, е тъкмо такъвъ, да се вземе страната на длъжника.

Г. Цвѣтанъ Стоянчевъ каза една права мисълъ: „Постановлението на § 4 отъ законопроекта не дава права на кредитора“. Защото, какво се казва въ края на първата алинея на § 4? Казва се, че кредиторътъ има право да не връща лихви, ако може да докаже съ книгата на длъжника — подчертавамъ: съ книгата на длъжника — че длъжникътъ е използвалъ даденитѣ му съ висока лихва пари и е реализиралъ печалби въ много по-голямъ размѣръ отъ това, което е заплатилъ на своя кредиторъ. Може да се каже, че това само отегчава процеса.

Б. Смиловъ (нац. л): Г. министъръ-председателю! Онова, за което направи възражение г. Палиевъ, ...

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Ще дойда и до него.

Б. Смиловъ (нац. л): ... ще затрудни съда. То не е правенъ елементъ, и ще стане една каша.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Нѣма да стане каша. Защото близо до ума е, че едвали ще се намѣри такъвъ кредиторъ, който ще се наеме съ книгата на своя длъжникъ да доказва, че длъжникътъ е спечелилъ много повече отъ него.

Г. Юртовъ (нац. л): Ама въ законопроекта не се казва: „съ книгата на длъжника“.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Така се разбира, такъвъ е текстътъ. Тамъ се казва „освенъ ако кредиторътъ докаже, че при уговарянето или одобрението имъ, не е използвалъ стѣсненото положение или неопитността на длъжника“. Кредиторътъ ще трѣбва да докаже, че не е използвалъ стѣсненото положение или неопитността на длъжника.

П. Палиевъ (д. сг): Г. министре! Кредиторътъ може да каже: азъ не знаехъ какво е положението му — и ще се свърши.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Кредиторътъ може да каже: азъ не знаехъ какво е положението му — и това нѣма да има значение за никой съдъ. Ако нѣкой адвокатъ би далъ на своя клиентъ такъвъ куражъ: щомъ сте дошли, азъ ще защита тази работа — той ще излъже своя клиентъ, по моето разбиране. Тѣй както е казано въ началото на алинея първа отъ § 4, че длъжникътъ има право да иска обратно взетитѣ му въ повече лихви и пр., и тѣй както е казано въ края на същата алинея, съ която се дава едно проблематично право на кредитора, азъ не допускамъ, че съдътъ, безъ конкретни доказателства отъ кредитора — които въ края на краищата ще се съедатъ до това, какво въ повече е спечелилъ длъжникътъ, ще реши да не се връща онова, което е взето отъ длъжника като лихви въ повече.

Не съмъ билъ въ комисията по Министерството на правосъдието, но отъ това, което тукъ каза г. министърътъ на правосъдието, и отъ здравия смисълъ, доколкото го имамъ, разбирамъ, че се е търсило едно разрешение на станалата съ закона отъ 1927 г. грѣшка, което разрешение, отъ една страна, да отговаря на желанието на всички ви, да се защити длъжникътъ, и, отъ друга страна, да се даде възможностъ на кредитора, ако той е голкова силенъ въ своето твърдение, да докаже, че не е използвалъ стѣсненото положение или неопитността на длъжника.

По здравия смисълъ, това е поправка на една аномалия, а не установяване на единъ принципъ тепърва. Защото, ако бѣше въпросъ да се установи единъ принципъ тепърва, за отсега нататъкъ, тогава нѣмаше да се говори за лихви, за минало време, тѣй както постановяваше законътъ отъ 1927 г. — 12%, плюсъ 6% — равно на 18%; или 10% плюсъ 6% — равно на 16% — ами щѣше да се говори за лихви само за бѣдеще време — а именно: 9% плюсъ 5% — равно на 14% — безъ да се засѣга минало време.

Никой не ще има право, споредъ този законъ, да търси за минало време по-малка лихва отъ тази, която е плащалъ — по-малка отъ 16%. Сега е 14%. А съ постановлението, прието на трето четене въ закона за лихвоимството отъ 1927 г., се постигаше тъкмо това.

Значи, принципно ние сме обединени и съгласни относно поправката на грѣшката. Намѣри се този компромисъ, който единственъ дава възможностъ да се защити длъжника и да се даде право на кредитора — макаръ проблематично право, нарекоха го дори отегчаващо — да докаже, че длъжникътъ не е билъ въ стѣснено положение. Казаха, че съдията щѣлъ да тълкува това постановление много широко и пр. Сигурно съдията ще го тълкува така, че надали кредиторитѣ ще се подвеждатъ така лесно отъ адвокатитѣ, за да печелятъ процеси.

Б. Смиловъ (нац. л): Какъ ще се тълкува тази редакция на § 4? (Чете) „при уговарянето или одобрението имъ не е използвалъ стѣсненото положение или неопитността на длъжника“.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Е, тѣй де, както е казано.

Б. Смиловъ (нац. л): Каква неопитностъ на длъжника ще има съдътъ предъ видъ?

Министъръ д-ръ К. Милановъ: Съдътъ ще има предъ видъ ония обстоятелства, които сѣ отъ значение.

Б. Смилов (нац. л): Това сж понятия, които трѣбва да бждат строго определени.

Министър-председател А. Ляпчев: Кредиторът ще бжде въ *orgis probandi* — той ще трѣбва да търси доказателствата. (Смѣхъ) Не бойте се! И азъ съмъ училъ право.

Б. Смилов (нац. л): Тази редакция е много несполучлива.

Г. Юрговъ (нац. л): (Къмъ министър-председателя) Втори път нѣмашъ право да се сърдишъ на адвокатитѣ. Ти ги защищавашъ сега много добре.

Министър-председател А. Ляпчев: Азъ съмъ ги защищавалъ и по-рано — при земледѣлицѣ.

Председателствуващъ В. Димчев: Има думата народниятъ представителъ г. Герасимъ Ангеловъ.

Г. Ангеловъ (д. ср): Г. г. народни представители! Г. г. юриститѣ ще си кажатъ думата по формата, въ която трѣбва да бжде приетъ законопроектътъ. Г. министър-председателътъ е правъ, като казва, че отъ този законопроектъ могатъ да се ползуватъ онѣзи, които сж взели пари. Но въпросътъ е, кога и какъ сж вземали тѣзи пари. Презъ 1920 г., току що следъ войната, презъ времето, когато бѣха заплашени банцитѣ и лихваритѣ, че ще имъ се отнеме правото да търгуватъ съ съестни продукти и съ какво и да е друго, освенъ да вършатъ само кредитни сдѣлки — споредъ както е регистрирана фирмата имъ — бѣше казано и отъ Народната банка, че ако тя разбере, че нѣкоя банка или нѣкой лихваръ даватъ заеми съ лихви по-голъми отъ 12%, ще имъ закрие кредититѣ. Отъ страхъ банцитѣ и лихваритѣ спазваха закона. Но какво направиха лихваритѣ и българскитѣ частни банки следъ 9 юний 1923 г., когато чуждитѣ банки не покачиха лихвитѣ. Търговцитѣ, индустриалцитѣ, земледѣлицѣ и занаятчинѣ бѣха заели отъ български лихвари и частни банки суми, съ които си купиха имоти, вложиха ги въ търговия, въ земя, въ машини, въ уреди и т. н., и заработиха, за да изкаратъ лихвитѣ. До 1922 г. лихвата не бѣше по-голъма отъ 12%. Следъ 1923 г., когато банцитѣ и лихваритѣ се видѣха свободни, помислиха, че е настѣпила слободия, покачиха лихвитѣ и казаха на земледѣлци, на търговци, на занаятчи и индустриалци: „Дайте ни паритѣ или платете лихвитѣ не 12%, а повече — 18—19%, плюсъ 12% комисиона“. „Добре, длъжникътъ имъ каза: но азъ съмъ вложилъ паритѣ въ машини, въ търговски сдѣлки, въ ниви и пр. и не мога сега да ви дамъ паритѣ“. — „Добре, казватъ, тогава ще платишъ после, ще ти отсрочимъ задължението, но вече съ лихви двойни“. По такъвъ начинъ се отсрочиха задълженията и се плащаха само лихвитѣ. Отъ тамъ дойде това положение.

Така щото нито единъ занаятчи, търговецъ, земледѣлецъ или индустриалецъ не е спечелилъ следъ 1923 г., а може би е спечелилъ преди 1923 г., когато е плащалъ 12% лихва. Когато почнаха да плащатъ 12% лихва, 12% комисиона, инкасо и пр. до 30% всичко, на месецъ, два и три се смѣняваха полици и по такъвъ начинъ се олихвяваха лихвитѣ. Направете смѣтка и вие ще видите, какво ще плати всѣки дебиторъ и дали е могълъ при такава лихва да спечели.

Ето защо, законодателътъ отъ 1927 г. е намѣрилъ, че сж оцетени всички хора, които сж заемали пари, защото сж взели паритѣ по-отрано, вложили сж ги въ имоти, а сж били притиснати отъ недобросѣвѣстни лихвари и отъ нѣкои банки и затуй законътъ отъ 1927 г. постанови, че лихвата не може да бжде по-голъма отъ 16%. Много отъ онѣзи търговци, къмъ които банцитѣ се отнесоха навремето добросѣвѣстно, не потърсиха лихви отъ банцитѣ, но други, къмъ които банцитѣ бѣха немилостиви, си потърсиха лихвитѣ.

Азъ смѣтамъ, че едвали ще се намѣри търговецъ, който е вземалъ пари презъ 1919, 1920, 1921 и 1922 г. съ 12%, а следъ това, въ 1923, 1924, 1925 и 1926 години — и по 30% лихва, за който кредиторътъ му ще може да докаже, че презъ това време е билъ облагодетелствуванъ.

Азъ смѣтамъ, че би трѣбвало да се направи това, което ще може да предпази дебитора отъ загуба, за да не става нужда да се разтакатъ повече по сѣдилищата дебитори и кредитори, защото въ края на краищата пакъ адвокатитѣ печелятъ, но дебиторитѣ и кредиторитѣ нѣма да спечелятъ.

Председателствуващъ В. Димчев: Има думата народниятъ представителъ г. Иванъ Петровъ.

И. Петровъ (д. ср): Г. г. народни представители! Азъ считамъ, че когато разискваме и гласуваме законопроекти

отъ този характеръ, не трѣбва да се подаваме на настроения и да поддържаме такива положения тукъ, въ Парламента, които биха се харесали на тоя и на она, а още по-малко да таксуваме — както направи уважаемиятъ г. Георговъ — тоя законопроектъ като нѣкакъвъ антисоциаленъ законопроектъ, и да искаме да се дава обратна сила на законитѣ. Това да го казва г. Георговъ, не ме изненадва, защото зная неговитѣ сжждения; неговото политическо вѣруе е таково, че той може да допустне обратна сила на законитѣ. Но мене ме учудва г. Смиловъ, който досега винаги е билъ вѣренъ на разбиранията на своята политическа група. Зная какъ тѣ се държаха въ дружбашко време, какъ решително се противопоставяха на закони отъ материално естество съ обратна сила. Той поддържа, че законътъ за лихвоимството отъ 1927 г. — законъ безспорно отъ материално естество — може да бжде съ обратна сила. Ако, г. Смиловъ въ 1927 г. сте извършили грѣшка, . . .

Б. Смиловъ (нац. л): Кой е извършилъ грѣшка?

И. Петровъ (д. ср): . . . трѣбва ли сега, когато се коригира този законъ съ чл. 4 отъ законопроекта въ тая му редакция, както е представенъ, единодушно приетъ отъ комисията, да бждете противъ? Безспорно, че ще бжде поправена тази грѣшка, извършена презъ 1927 г. Азъ не говоря за процесуалната, за юридическата страна, която разглеждате вие. Азъ тамъ съмъ съгласенъ съ Васъ. Но азъ считамъ, че има една нелогичностъ въ Вашитѣ сжждения въ тоя пунктъ — по обратната сила на закона.

Б. Смиловъ (нац. л): Нѣма никаква нелогичностъ.

И. Петровъ (д. ср): Азъ считамъ, че грѣшката, извършена въ 1927 г. съ даванетоъ обратна сила на закона, че бжде поправена сега и ще бжде извършено едно полезно дѣло.

Нѣкон казаха, че при разглеждането на този законопроектъ трѣбва да се движимъ изключително отъ интереситѣ на длъжника. Вѣрно е, че длъжникътъ е поставенъ въ едно по-благоприятно положение. Но, г. г. народни представители, тоя въпросъ не трѣбва да се разглежда само отъ тая гледна точка — да се облагодетелствува длъжникътъ. Азъ смѣтамъ, че тся въпросъ трѣбва да се разгледа отъ гледище на кредита. Ние трѣбва да стабилизираме кредита въ България, защото отъ една година насамъ повтаряме, че България се намира не толкова въ стопанска, колкото въ кредитна криза. Миналата година казвахме, че кризата е кредитна, а сега, когато паднаха ценитѣ на зърненитѣ храни, казваме, че кризата е стопанска. Сега трѣбва да се занимаваме вече не само съ положението на длъжника, но изобщо съ положението на кредита. Азъ съмъ убеденъ, че тѣзи, които ще дойдатъ въ бждещата Камара, ще бждатъ заставени да се замислятъ и за положението на кредитора, защото кредитори се явяватъ вече маса популярни банки, които иматъ, доколкото знамъ, около 3 милиарда лева пласменти въ заеми. А знаете колко сж несигурни пласментитѣ на популярнитѣ банки; знаете колко занаятчи, търговци, еснафи и пр. нѣматъ възможностъ да посрѣщатъ задълженията си, задълженията имъ минаватъ въ смѣтката „Несигурни вземания“, т. е. загуби.

Не пледирамъ азъ положението на акционернитѣ банки, защото при акционерни банки азъ плащамъ лихва 16% въ тоя моментъ. Този въпросъ не трѣбва да го разглеждаме отъ тая страна, а трѣбва да го разглеждаме отъ гледна точка на кредита. И правъ е г. министър-председателътъ, като казва: „Г-да! Недейте гледа нашитѣ отношения, защото по този начинъ ще дойдемъ да защищаваме косвено батакчиликъ — да поощряваме тия, които сж си обѣркали смѣткитѣ“. Ако ние трѣгнемъ да се ровимъ въ миналото, ако почнемъ да създаваме закони съ обратна сила, за да караме кредиторитѣ да вършатъ лихвитѣ, които сж взели, тогава кой кредитенъ институтъ отъ чужбина ще дойде да ни кредитира?

Ако застъпвамъ това гледище, то е затова, защото този въпросъ трѣбва да го разрешимъ отъ гледна точка на кредита, а не отъ гледна точка на интереситѣ на самия длъжникъ. Нѣма нищо по-страшно отъ това да дискредитираме кредита. Когато поставимъ кредитора предъ възможността да върща утре лихвитѣ, ние не помагаме на длъжника, ние отегчаваме неговото положение, защото утре неговиятъ кредиторъ ще бжде по-взискателенъ.

Съ едно свое законодателно предложение г. Пѣдаревъ предлагаше едвали не да се спре изпълнението на дѣлата, като искаше да се изключатъ отъ описване редъ имоти. Това значи, като дадешъ пари въ заемъ нѣкому, да нѣмашъ санкция срещу него. И, въ края на краищата, до какво положение ще се дойде? Никой да не послужи на

съседа си съ 500—1000 л., защото нѣма санкция за събира-
нето на това вземане.

Ето защо този въпрос трѣбва да го разгледаме отъ
гледна точка стопанска и отъ гледна точка на държавния
интересъ.

Така, както е формулирана последната частъ на алинея
първа отъ § 4, съ която се дава право на кредитора да
докаже, че не е използвалъ стѣсненото положение или
неопитността на длѣжника, споредъ моето убеждение,
това право е илюзорно. Азъ бихъ ви питалъ Васъ, г. Сми-
ловъ: на 10 души кредитори колко души ще докажатъ?

Б. Смиловъ (нац. л.): Законътъ не се прави, за да се
даде възможностъ на ищеца да докаже или не едно по-
ложение.

И. Петровъ (д. ср): Особено мъчно ще се доказва това
за дребнитѣ длѣжници. Но когато дойде за хора, които
сѣ вземали подъ лихва голѣми суми, хора, които сѣ имали
търговски регистри, които сѣ се занимавали съ търговия
и спекула, както каза г. министъръ-председателътъ, то-
гава защо да не дадете възможностъ на кредитното учре-
ждение, отъ което тия хора сѣ вземали паритѣ, да доказва:
„Еди-кое лице X — единъ спекулантъ, който играе на
борсата — използва отъ менъ кредитъ за милиони и
реализира милиони печалби“. Защо ще искате сега вие да
поставите това лице въ по-добро положение отъ кредит-
ното учреждение. Азъ считамъ въ тоя случай, че не се
засѣгатъ дребнитѣ длѣжници, а онѣзи, които сѣ използва-
вали голѣми кредити и сѣ реализирали голѣми печалби.

Ето защо считамъ, че първата алинея на § 4, както е ре-
дактирана, е относително справедлива, защото моето
убеждение е, че правото на кредитора да установи стѣсне-
ното положение на длѣжника е почти илюзорно. За не-
опитността може да се приказва и да се поддържа това,
което казва г. Смиловъ.

П. Палиевъ (д. ср): Или ще доказва, че не е използва-
валъ неопитността на длѣжника.

И. Петровъ (д. ср): Може да се премахнатъ думитѣ
„или неопитността“. Съдилището по същество, което ще
има възможностъ да прегледа смѣнитѣ и писменитѣ
данни, ще може да се ориентира лесно. Ето защо счи-
тамъ, че трѣбва да се изхвърлятъ думитѣ „или неопит-
ността“.

Министъръ д-ръ К. Милановъ: Азъ нѣмамъ нищо про-
тивъ.

П. Палиевъ (д. ср): Г. министре! Да отиде въ комисията.

Министъръ д-ръ К. Милановъ: Азъ искамъ да заявя на
почитаемото Народно събрание, че ако се прибавя ду-
мата „неопитностъ“, то е за да поставимъ въ още по-бла-
гоприятно положение длѣжника. Ако искате да се пре-
махне, нѣмамъ нищо противъ. Съ тая дума ние даваме
повече възможностъ на длѣжника да се защитава въ
вред на кредитора. А ако оставите старото положение,
вие само благоприятствувате кредитора, поставяте го въ
едно благоприятно положение.

Б. Смиловъ (нац. л.): „Неопитностъ“ — то е едно по-
нятиє съвсемъ неопредѣлено.

Министъръ д-ръ К. Милановъ: Съдътъ ще има всич-
ката възможностъ да се справи и обективно да приеме
едното или другото: че длѣжникътъ е билъ въ стѣснено
положение или че е билъ неопитенъ. Ако се докаже че е
билъ неопитенъ, кредиторътъ се лишава отъ правото на
възражение и е длѣженъ да върне лихвитѣ. Значи, поста-
вяме въ още по-тежко положение кредитора.

Тѣй че азъ не бихъ ималъ нищо противъ да се пре-
махнатъ думитѣ „или неопитностъ“, но то ще бѣде въ
вред на длѣжника.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата народ-
ниятъ представителъ г. Георги Т. Поповъ.

Г. Т. Поповъ (нез): Азъ смѣтамъ, че съ измѣненията,
които сега се предлагатъ, се цели да се отмѣнятъ из-
вестни законни мѣрки и постановления, които сѣ били въ
сила — забележете — отъ 1921 до 1927 г. Кѣмъ ония объ-
яснения, които даде г. министърътъ, азъ ще прибавя нѣщо,
за да ги допълня, та да може всѣки единъ отъ насъ да
бѣде наясно по този въпросъ и да види, че не се иска
даване обратна сила на нѣкой законъ, а напротивъ, иска

се тия именно законни мѣрки и постановления, които сѣ
били въ сила отъ 1927 г., да се приложатъ. Законътъ за
лихвоимството отъ 1927 г. не иде въ подкрепа на длѣж-
ника, а точно обратното — иде да подкрепи нашитѣ бан-
кери. Защо? Защото до тогава имаме установена лихва
10% законна и 12% договорна. Понеже се намѣри, че лих-
вата е малка, законодателятъ въ 1927 г. съ закона за
лихвоимството допустна лихвата да стане отъ 10 на 16%
и отъ 12 на 18%.

Съ тия измѣнения, които сега искаме да прокараме,
както мѣримъ? Противъ онѣзи недобросѣдствителни креди-
тори, които сѣ превишили тѣзи проценти — 16 и 18 — да
нѣма право длѣжникътъ да завежда дѣло. Основателно ли
е това? И какви доводи се наведоха?

Г. министъръ-председателътъ заяви, че се е вършело
спекула отъ тия, които сѣ вземали пари подъ лихва. Ако
е въпросъ за спекула, вие всички ще се съгласите, че ни-
кой не е вършилъ преди 1927 г. по-голѣма спекула отъ
банкеритѣ, въ рѣшетѣ на които бѣха капиталитѣ. Тѣ то-
гава не се занимаваха съ раздаване пари въ видѣ на кре-
дитъ, за да улеснятъ търговията и индустрията, а всички
отъ сутринъ до вечеръ бѣха въ борсата и само съ шанжъ,
съ камбио се занимаваха; всѣки день печелѣха по 400—
500 хиляди лева и компрометираха нашата валута. Това е
истината. И, ако е въпросъ за спекула, спекулата трѣбва да
я търсимъ ние тамъ, а не у редовнитѣ търговци. Когато
се касае да защитимъ редовнитѣ търговци, ние всички
трѣбва да бѣдемъ единодушни. Не се касае тукъ за спе-
куланти, които сѣ оперирали тогава на борсата и сѣ спе-
целили несмѣтни суми, а се касае за дребния търговецъ,
за онзи, който е билъ въ нужда и, притиснатъ отъ нея,
е билъ принуденъ да отиде да търси пари подъ лихва,
които, поради лошо стечение на обстоятелствата, не е мо-
гълъ да върне, и днесъ, когато парата е много скъпа, той
трѣбва да продава имотитѣ си, за да плати дълга си. На
този търговецъ, който е билъ обремененъ съ голѣми
лихви, надъ 16% или 18%, трѣбва ли да му се продаватъ
имотитѣ?

Азъ смѣтамъ, че народното представителство не трѣбва
да допустне това и затуй предложението, което направи
г. Боянъ Смиловъ, за изхвърляне § 4, е много умѣстно.
Всички сме за защита на капитала, но той е длѣженъ да
се движи въ рамкитѣ на законитѣ. Когато се движи въ
тия рамки, той е полезенъ; излиза ли отъ тия рамки, той
е вреденъ, защото унищожава други съсловия.

Ето защо азъ смѣтамъ, че предложението, което прави
г. Боянъ Смиловъ, ще трѣбва да се приеме и че Парла-
ментътъ ще изпълни дълга си добре, ако гласува закона
съ онѣзи постановления, които азъ наведохъ: да се даде
право на всички длѣжници, на които сѣ вземени лихви
повече отъ 16%, респ. 18%, да завеждатъ процеси и да
търсятъ отъ кредиторитѣ вземениитѣ имъ незаконно по-
вече лихви.

Ама, казва се, търговцитѣ сѣ реализирали голѣми пе-
чалби. Ако има реализирани голѣми печалби, ще се съгла-
сите, че има и извънредно голѣми загуби. Има хора, ко-
ито загубиха извънредно много, даже цѣлото си състоя-
ние. Държите ли смѣтка за онѣзи, които сѣ загубили
всичко? Кой ще го компенсира? Вие казвате, да видимъ
колко е спечелилъ кредиторътъ. Лихварътъ въз основа на
закона си взема лихвата — той е осигуренъ, че ще си я
вземе. Ами за търговеца, който е купилъ жито по 8 л.,
а го продава по 4 и по 2 л., държите ли смѣтка?

Ето защо, азъ ви моля да не се хващате за тази въ-
дига, а да се гласува законопроектътъ така, както бѣше
първоначално редактиранъ, да можемъ действително да
внесемъ една справедливостъ.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата народ-
ниятъ представителъ г. Петко Разсукановъ.

П. Разсукановъ (д. ср): Г. г. народни представители!
Азъ ще приведа само единъ примѣръ, за да се убедите,
че § 4 отъ законопроекта не е опасенъ — както съ тен-
денция се поддържаше отъ г. Поповъ — за тия, които сѣ
вземали пари при стѣснено положение за всичко друго,
освенъ за търговия съ намѣрение за голѣми печалби. За-
конопроектътъ, както е редактиранъ, не се отнася за
онѣзи, които сѣ вземали пари при стѣснено положение, а за
онѣзи, които сѣ вземали пари съ намѣрение да печелятъ
много.

Г. Т. Поповъ (нез): Нѣма такива.

П. Разсукановъ (д. ср): Защо кредиторътъ да нѣма
право да доказва това?

Б. Смиловъ (нац. л): Гръшката е тамъ, че законодателътъ обявява вземането на лихва по-голяма отъ законната за престъпление. Всички ваши аргументи въ тая посока падатъ. Вземането на лихва по-висока отъ законната е обявена отъ закона за престъпление.

П. Разсукацовъ (д. сг): Г. Смиловъ! Само когато се използва стъсненото положение на длъжника и се взема по-висока лихва отъ законната — само това се обявява за престъпление и за него има наказание. Прочетете обясиенията, които даде на времето бившиятъ министъръ на правосъдието г. проф. Кулевъ. Той тогава подчерта два и три пѣти, че ако при стъснено положение на длъжника се дадатъ пари съ лихва повече отъ 16%, или повече отъ законната лихва, тогава има углавно престъпление, тогава има консумирано престъпление.

Сега, какво цели този законопроектъ? Той цели следното: въ онова време, когато лихвата не, ами печалбитъ бѣха несмѣтни — 200—300%; когато, каквото и да купишъ и да продадешъ — освенъ предметитъ за прехрана — ще печелишъ, въ него време, ако нѣкой е взелъ пари ча заемъ, съ които е спечелилъ, защо да не дадемъ право на кредитора му да доказва, че е спечелилъ? Защо да не дамъ туй право на доказване, което е тъй проблематично, както каза г. министъръ-председателътъ, защото много мѣчно това се доказва?

Азъ ще ви посоча примѣръ. Въ управителния съветъ на една банка имаше единъ грѣкъ, Аргиръ Хрисафовъ. Презъ всичкото време, докато той бѣше членъ на управителния съветъ на тази банка — близо 10 години — той решаваше какъвъ да бѣде размѣрътъ на лихвитъ. Той емигрира, изсели се въ Гърция. Сега той е завелъ дѣло да иска да му се върнатъ обратно лихвитъ, които той, като членъ на управителния съветъ на банката, съзнателно — значи не отъ неопитност — е плащалъ на заемитъ, които е използвалъ като търговецъ; иска ги, защото законътъ отъ 1927 г., който има обратна сила, му дава туй право. Този човѣкъ завежда дѣло. Дѣлото още не е разгледано. Азъ питамъ: защо да не дадемъ право на банката да установи, че този грѣкъ е недобросѣвѣстенъ ищещъ спрямо банката, защото, когато е вземалъ пари, той, като членъ на управителния съветъ, е решавалъ да се плаща лихва повече отъ 12 и 16% — да се плаща 20—24%? Нѣма ли да бѣде несправедливо, ако откажемъ на кредитора, респ. на банката — въ управителния съветъ на която той е билъ членъ — да доказва, че този човѣкъ нѣма право да иска връщането на тѣзи лихви, които той е употребилъ съзнателно и се е обогатилъ чрезмѣрно повече, отколкото е било позволено тогава?

Този и други такива случаи наведоха комисията на убеждението, че е по-добре и по-справедливо, правото, което по-рано бѣше дадено на длъжника да доказва стъсненото си положение — да се прехвърли на кредитора, той да има правото да доказва, че не е използвалъ стъсненото положение на длъжника. Не бива да откажемъ това право на кредитора, защото иначе ще отидемъ въ друга крайностъ.

Азъ моля да се приеме § 4 тѣй, както е предложенъ отъ комисията; иначе ще бѣде несправедливо. Макаръ и това положение да не дава една пълна справедливостъ на кредиторитъ, които сѣ дали пари подъ лихва на хора, които сѣ били много по-големии спекуланти, отколкото самитъ кредитори, обаче, ако отхвърлимъ това постановление на законопроекта, ще извършимъ една голяма несправедливостъ.

Ще извършимъ такава още и поради следното. Знаете има банки и банки — има малки банки, които сѣ акционерни, съставени отъ 500—600 души акционери, които банки сѣ почти като популярнитъ банки и други кредитни кооперативни сдружения. Акционеритъ сѣ си взели дивидендитъ, които се даваха и то отъ печалбата, която произхожда отъ разликата на лихвата. Понеже тогава лихвата съ омисионата бѣше 12% и 12%—24%, на влоговетъ, срочни и безсрочни, се плащаше лихва повече отъ 12% — плащаше се 16% даже и 20%. Хората изтеглиха влоговетъ си, изтеглиха си и лихвитъ. Сега трѣбва тѣзи банки да завеждатъ дѣла противъ 500—600 души акционери, за да си искатъ обратно по-високо платенитъ дивиденди и отъ вложителитъ да искатъ обратно платенитъ по-големии лихви. Това практически е невъзможно. Ето защо единствена и то съвсемъ малка справедливостъ се дава съ § 4, защото ответникътъ ще има право да установи, че длъжникътъ е взелъ паритъ въ заемъ съ по-високи лихви, за спекула, за голѣми печалби, а не поради неотговорностъ.

По всички тѣзи съображения би трѣбвало на всѣка цена да приемемъ § 4 тѣй, както е предложенъ отъ комисията.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Стефанъ Димитровъ.

С. Димитровъ (д. сг): Г. г. народни представители! Даването право на кредитора да доказва, че не е използвалъ стъсненото положение на длъжника, никакъ не заплашва онѣзи длъжници, които съ паритъ, шо сѣ вземали на заемъ, не сѣ изкарвали по-голяма печалба, отколкото сѣ платенитъ лихви. Това право се отнася за онѣзи недобросѣвѣстни, мога да кажа, длъжници, които, възползувани отъ закона отъ 1927 г. — който имаше обратна сила — заведоха дѣла за надвзети лихви, че съ паритъ, за които сѣ платили, да кажемъ, 18% или 20% лихва, сѣ спечелили 40—50% или 100%. Азъ смѣтамъ, че такива хора има и търговци, и индустриалци.

Г. Т. Поповъ (нез): А сега какво е положението имъ?

С. Димитровъ (д. сг): Не се гледа въ какво положение се намиратъ сега, а тогава, когато сѣ взели пари подъ лихва. Тогава е имало предприятия, които сѣ вземали пари на заемъ съ 20% лихва, спечелили сѣ 60 и 100%. Има много търговци, които сѣ използвали тогава кредита си и сѣ спечелили маса пари.

Г. Т. Поповъ (нез): Можете ли посочи нѣкой такъвъ?

С. Димитровъ (д. сг): И когато се създаде законътъ противъ лихонимството въ 1927 г. съ обратна сила, тѣ заведоха дѣла за взети въ повече лихви. Какъ ще таксувате такива търговци? Какво морално право може да има единъ търговецъ да завежда дѣло за повече взети лихви, когато съ паритъ, които е взелъ въ заемъ, е спечелилъ много.

Н. Пждаревъ (д. сг): Съ паритъ или съ труда си?

С. Димитровъ (д. сг): Съ труда си но и съ паритъ. Само съ трудъ, безъ пари, не може да се спечели. И азъ съмъ билъ търговецъ и съмъ търсѣлъ да взема колкото може повече кредитъ. Кредиторитъ тогава даваха съ страхъ, понеже въ всѣки моментъ паритъ можеха да се обезценятъ, длъжникътъ можеше да спечели много, да забогатѣе, да придобие имотъ, а кредиторътъ — да бѣде разсипанъ.

Б. Смиловъ (нац. л): Г. Димитровъ! Когато правите законъ, той трѣбва да бѣде законъ. Какво разбирашъ подъ понятието „неопитностъ“ — едно понятие, което ще задължава сѣда да сѣди?

С. Димитровъ (д. сг): Азъ не съмъ юристъ, но разбирамъ, че съ този законопроектъ...

Н. Пждаревъ (д. сг): Ще се засегнатъ всички земеделци, всички еснафи, всички дребни търговци.

Б. Смиловъ (нац. л): Дайте добра редакция!

С. Димитровъ (д. сг): Ако кредиторътъ не може да докаже, че не е използвалъ неопитността на длъжника, длъжникътъ, който е завелъ дѣлото, ще го спечели. Азъ не съмъ юристъ, но така го разбирамъ.

Г. Т. Поповъ (нез): Г. Димитровъ! Вие сте търговецъ, и азъ съмъ търговецъ. Любопитно е, можете ли да посочите нѣкой търговецъ, който е взелъ пари въ заемъ съ 25% лихва и да е прокопсалъ?

С. Димитровъ (д. сг): Въ него време има мнозина, които взеха пари не съ 25%, а съ 60% лихва и сѣ прокопсали. Трѣбва да бѣдемъ добросѣвѣстни и да признаемъ, че тогава печалбитъ бѣха голѣми, а лихвитъ бѣха малки спрямо печалбитъ. Ние сме плащали лихви по 60% и 70%. Ако съмъ намѣрилъ нѣкое предприятие, което ще ми даде 80% печалба, ще взема пари съ 60% лихва и ще взема това предприятие, за да не изпусна разликата отъ 20%.

Г. Т. Поповъ (нез): А може и да загубите.

С. Димитровъ (д. сг): Може и да загубя на другата година. Много банки се намѣриха въ стъснено положение. Нека да бѣдемъ справедливи.

Ето защо, азъ, намирамъ, че законопроектътъ, така както е редактиранъ, е добъръ и трѣбва да се приеме.

Председателствувашъ В. Димчевъ: Има думата г. министърът на правосъдието.

Министъръ д-ръ К. Милановъ: Г. г. народни представители! Азъ искамъ да се избѣгне всѣкакво заблуждение по този въпросъ. Искамъ да обърна вниманието на г. Поповъ. Съ този законъ ние пакъ даваме право на длъжника да иска обратно взетитъ му незаконни лихви и го поставяме въ благоприятно положение — да не доказва дали е билъ въ стѣснено положение или не. Длъжникътъ просто казва на кредитора: взелъ си ми надъ 16% или надъ 18% лихви, длъженъ си да ми ги върнешъ. Ако кредиторътъ, който по силата и на този законъ сега е длъженъ да върне надзетитъ лихви, има възможностъ да докаже, че предъ него самия стои единъ далавераджия човѣкъ, който въ онзи моментъ е гърсилъ пари, за да прави далавера, а не за да върши една обикновена търговия, отъ която да получи обикновена печалба, и е използвалъ 100% кредита си, съдътъ ще каже на този господинъ: нѣма да искашъ обратно лихви.

Какво даваме на кредитора? Една фикция, едно право, което той едва ли ще може да използва въ сто случая единъ пътъ. Всички еснафи, всички земледѣлци, всички дребни производители, които не държатъ абсолютно никакви книжа, които сж правила заеми въ нужда, за да ги купятъ една нива, или единъ чифтъ волове, или една къща, всички тѣ ще иматъ право да търсятъ обратно взетитъ имъ въ повече лихви и ще си ги получатъ, защото кредиторътъ мѣчно ще докаже своето право. Кредиторътъ не може да докаже, че не е използвалъ стѣсненото имъ положение и да представя доказателства. Какво ще спечели единъ селянинъ, ако купи една къща, или ако купи единъ чифтъ волове, или една нива отъ петъ декара, да кажемъ? Ще добие една обикновена печалба.

Има, обаче, случаи, г. г. народни представители, на висша справедливостъ. Освенъ случая, за който говори г. Разсухановъ, има случаи, когато лица обраха държавата, обраха тютюнопроизводители, напустнаха България, и не платиха стотинка данѣкъ, и днесъ такива далавераджии искатъ да имъ бждатъ върнати 11 милиона лева незаконни лихви.

К. п. Цвѣтковъ (д): Даже длъжатъ на държавата 80 милиона лева.

Министъръ д-ръ К. Милановъ: Даже длъжатъ на държавата 80 милиона лева, и стотинка данѣкъ не сж дали. — Очевидно е, че такива хора сж използвали положението, реализирали сж свѣрхпечалби и сега искатъ да ги оставятъ да взематъ дишъ-хакъ, да кажатъ: ще ми върнете това, което сте ми взели надъ 16% или 18%. За такива случаи се касае.

И пакъ повтарямъ: тежестта за доказване остава на кредитора, който ще бжде ответникъ по дѣлото. Всѣки ищѣцъ, който ще даде доказателства, че му сж взети повече отъ 1 януарий 1920 г. до 27 априлъ 1927 г., ще си получи надзетитъ му лихви, ако кредиторътъ не може да докаже, че не е използвалъ стѣсненото положение на длъжника.

Преди всичко, този текстъ на законопроекта не е на Министерството на правосъдието, а е на парламентарната комисия; тя се солидаризира и съгласи съ този текстъ, за да обедини различнитъ мнения. Знаете, че въ първоначално внесенния отъ мене законопроектъ се отмѣняваше чл. 7, съ който се даваше обратна сила на закона отъ 1927 г. Но тогава заведенитъ процеси ще трѣбва да се прекратятъ и, следъ като веднѣжъ е била дадена обратна сила на закона, да дадемъ сега втори пътъ обратна сила, да унищожимъ последствията, създадени отъ единъ законъ съ обратна сила. Съ алинея втора на § 4, тъй както е приетъ отъ комисията, се урегулирватъ всичкитъ заведени досега дѣла съ едно изключение: ако длъжникътъ е завелъ искъ срещу кредитора и види, че не е взелъ пари отъ него въ стѣснено положение, може да прекрати дѣлото, за да не бжде ошетенъ съ разноси. Даваме му една привилегия, вънъ отъ това, като заставяме кредитора да доказва, че не е използвалъ стѣсненото положение на длъжника.

Правъ е г. Смиловъ, че е аномалия да карашъ ответника по дѣлото да представя доказателства за длъжника, но ние искаме да поставимъ длъжника въ едно благоприятно положение, когато съ чл. 7 отъ закона противъ лихоимството отъ 1927 г. не длъжникътъ се поставяше въ благоприятно положение, а банкитъ, заемодавцитъ. Днесъ искаме да урегулираме, да омекчимъ тая несправедливостъ.

Ето защо, ще моля Народното събрание да се съгласи да приеме текста на § 4 тъй, както е. Азъ съмъ готовъ да махна въ края на първата алинея на този параграфъ думитъ „или неопитност“, но то ще бжде въ вреда на дребнитъ длъжници, защото именно гѣхната неопитност се използва най-често. Ще се остави на съда да преценява, и ако той намѣри, че кредиторътъ е използвалъ неопитността на едно лице и му е взелъ свѣрхлихви, ще го осѣди да върне надзетитъ лихви. Какво по-хубаво отъ това за длъжника?

Така че съ този законопроектъ ние защитаваме повече лицата, които сж взели пари подъ лихва — длъжниците — отколкото кредиторитъ. Пазете се, г-да, отъ крайности, за да не заставите най-дребнитъ кредитни институти, които сж непосредствено до народа и го кредитиратъ, да посегнатъ на резервитъ си и да отидатъ и гѣ, и капиталитъ имъ. Защото, ако досега има заведени малко дѣла, занаятъ ще се заведе въ повече. Заради туй ще ви моля да имате предъ видъ всички гѣзи съображения. Законопроектътъ се обсъжда цѣли три заседания въ комисията и се прие въ тази форма отъ всички страни.

Прочее, моля ви да гласувате законопроекта тъй, както е предложенъ отъ комисията.

Председателствувашъ В. Димчевъ: Има предложение отъ народния представител г. Петко Палиевъ въ смисълъ, § 4 отъ законопроекта да се премахне изцѣло.

Споредъ правилника, ако има предложение за измѣнение или допълнение на нѣкой членъ, предложенъ отъ комисията, тогава тия предложения се гласуватъ на първо мѣсто. Но понеже предложението на г. Палиевъ е за премахване изцѣло на § 4, а не за измѣнение или допълнение, затова ще положа на гласуване най-напредъ предложението на комисията.

Който приематъ § 4 тъй, както се докладва, моля да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Н. Пѣдаревъ (д. ср): Г. министърътъ трѣбва да направи известна декларация, че давността се отнася за въ бждеше, за да нѣма криви тълкувания.

Министъръ д-ръ К. Милановъ: Да, за въ бждеше, г. Пѣдаревъ; само за въ бждеше се отнася. Моля да се отбележи въ дневницитъ, че давността се отнася отъ датата на влизане закона въ сила нататѣкъ.

Председателствувашъ В. Димчевъ: Пристъпваме къмъ точка четвърта отъ дневния редъ — първо ченете законопроекта за прибавяне къмъ чл. 9 отъ закона за подобрене земледѣлското производство и опазване полскитъ имоти нова алинея четвърта. Законопроектътъ е внесенъ по инициативата на народния представител г. Янаки Молловъ.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретаръ Г. Кръстевъ (д. ср): (Прочита законопроекта изцѣло) заедно съ мотивитъ къмъ него — вж. прил. Т. I, № 77).

Председателствувашъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представител г. Янаки Молловъ.

Я. Молловъ (д. ср): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Не ще ви занимавамъ обстойно съ този въпросъ, защото смѣтамъ, че той е доста ясенъ. Все пакъ ще си позволя да кажа по внесения отъ менъ законопроектъ нѣколко думи.

Нашето земледѣлско производство, както е известно, се характеризира съ това, че има маса дребни земледѣлски стопанства, които иматъ излишно количество трудъ. Освенъ това производството на нашитъ земледѣлски стопанства е твърде еднообразно и доходътъ, който тѣ реализиратъ, е сравнително низѣкъ. При това положение, твърде естествено е, ние трѣбва да бждемъ особено загрижени, да можемъ да подобримъ нашето земледѣлско стопанство по начинъ, щото да може да се увеличи неговиятъ доходъ. Бждещето наше земледѣлско стопанство трѣбва да се дѣри въ по-голѣмото разнообразие, което трѣбва да се внесе въ отдѣлнитъ земледѣлски стопански единици. Ние трѣбва да си поставимъ за главна целъ да използваме единъ отъ факторитъ на производството — трудътъ, който се намира въ излишекъ въ нашето земледѣлско стопанство и който не може да намѣри пласментъ дръгава, специално въ нашата индустрия и нашитъ занаяти.

Ето защо въ това отношение трѣбва да се даде преднина на всички ония културни растения, които могатъ да

внесат това разнообразие и да дадат възможност на селското семейство да оползотвори този фактор на производството, който то има въ излишек — труда. Въ това отношение редът години Министерството на земледелието полага голъми усилия, и азъ бихъ казалъ, че вече е доста много направено. Една голъма частъ отъ площта на нивитъ, специално площта на угарта, е заета съ индустриални култури. Азъ бихъ си позволилъ да ви дамъ само нѣколко цифри, за да илюстрирамъ тази мисль и, за да дойда веднага до своето заключение. Площта на маслодайнитъ и индустриални култури въ нашата страна въ 1877 г. е била всичко на всичко — 8.771 хектара, а въ 1928 г. тя вече нараства на — 152.989 хектара — едно колосално нарастване. Това нарастване на площта, засѣта съ индустриални и маслодайни култури, се дължи главно на разширение на площта, засѣта съ тютюнъ. Увеличена е също и засѣтата площъ съ редица други култури: захарно цвѣкло, конопъ, и т. н. Така, презъ 1908—1912 г. сме имали засѣта площъ съ конопъ — 3.192 хектара, въ 1925 г. тази площъ се е увеличила на 4.186 хектара, а въ 1927 г. на 4.450 хектара — едно значително увеличение, съ 30—35%. За голъмо съжаление, въ 1928 г. вече площта засѣта съ конопъ отбелязва намаление — 3.850 хектара. Производството на конопа първоначално отбелязва едно нарастване. Въ 1908—1912 г. ние имаме едно производство отъ 13.920 квинтала; въ 1926 г. едно нарастване съ около 40%. Стойността на производството съответно е увеличена. За голъмо съжаление, обаче, нашата индустрия, която, твърде естествено, има назначението преди всичко да оползотвори мѣстнитъ сурови материали, специално при производството на въжарски артикули, внася отвънъ, отъ колонии, въжарски материали подъ различни названия: сиселъ, алое, сънь, баноресъ юта, манила и др., които даватъ възможност да се получаватъ въжарски материали, обаче твърде слаби, недоброкачествени, тогава когато суровитъ материали у насъ стоятъ даже неизползувани.

Ако нѣкой отъ васъ полюбопитствува и отиде въ долината на Марица, ще види едно грамадно количество сурови материали, мѣстенъ конопъ, у производителитъ, защото този материалъ не се дири. Много естествено, когато нашето земледѣлско стопанство търпи криза отъ низкиѣ цени на зърнениѣ произведения, ние сме длъжни да дадемъ всичката възможност на нашето земледѣлско население да спира вниманието си на ония култури, отъ които има нужда нашата индустрия.

Ето защо азъ сътохъ за нужно въ този тежъкъ моментъ, който живѣе нашето земледѣлско стопанство, да искамъ да се прибави една нова алинея къмъ чл. 9 отъ закона за подобрене на земледѣлското производство и упазване на полскитъ имоти, която да допуска изработката главно на въжъ отъ конопъ, а азъ бихъ прибавилъ по-нататкъ, ако щете, отъ сурови материали отъ мѣстенъ произходъ. Съ това, твърде естествено, ще се даде възможност на нашето земледѣлско производство да разширява по-нататкъ културата на тѣзи растения.

Трѣбва да обърна вниманието ви, г. г. народни представители, върху обстоятелството, че азъ сондирахъ и г. министъра на земледелието, а направихъ и справка въ Министерството на търговията дали не биха се нанесли щети на заинтересовани лица въ това отношение, ако се направи това измѣнение, което предлагамъ. Г. министърътъ на земледелието ми каза, че е съгласенъ да се направи тази прибавка къмъ чл. 9 отъ закона за подобрене земледѣлското производство и опазване полскитъ имоти. Отъ Министерството на търговията пъкъ ми казаха, че тѣ искатъ да се допусне вносътъ на онѣзи материали, които служатъ специално за нашитъ сноповързачки, за нашето рибарство и корабоплаването. Смѣтамъ, че тѣзи поправки може да се допустнатъ и, че съ тѣхъ нѣма да се нанесатъ щети на никого.

Председателстващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Славчо Дръновски.

С. Дръновски (з): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Презъ годинитъ 1924, 1925, 1926, 1927 и 1928 ние сме имали заето пространство въ хектари съ конопъ: за 1924 г. — 3.516, за 1925 — 4.186, за 1926 — 3.854, за 1927 — 4.450, а за 1928 — 3.850. Или сръдно за годинитъ отъ 1908—1912 сме имали 3.129 хектара засѣти съ конопъ, а за годинитъ 1924—1928 сме имали 3.987 или крѣгло 4.000 хектара. Производството на конопа се е движило за първото петилѣтие — 1908—1912 г. — сръдно около 333 кгр. влакно на декаръ, а за петилѣтието 1924—1928 г. — 341 кгр. Следова-

телно, годишно производство крѣгло взето, отъ 4.000 хектара по 341 кгр. — 1.400.000 кгр. конопъ, калчица. Цѣлата нужда отъ конопъ въ страната за нашата конопена индустрия възлиза сръдно на около 2 милиона килограма. Г. г. народни представители! При обстоятелството, че нашето производство на конопъ вече наближава 1 и половина милиона килограма — явява се една малка разлика отъ около 500 хиляди килограма — налага се да защитимъ това производство, още повече, защото у насъ имаме всички условия и климатически, и почвени, и трудови, както каза г. Янаки Молловъ, защото имаме излишенъ трудъ въ нашето селско стопанство, който именно въ такива по-интензивни култури може да бѣде използванъ. Ние по течението на Искъра и по течението на редица други рѣки, особено въ Южна България, Пазарджишко, имаме такива отлични условия за конопа, че при едно малко поощрение, при едно по-голѣмо внимание отъ страна на Министерството на земледелието къмъ тая култура, можемъ въ единъ краткъ периодъ — две, три години — да набавимъ цѣлото производство, което е потрѣбно било за нашата индустрия, било за частнитъ нужди на нашитъ стопани.

Вдругъ ние виждате, че на пазара се изнасятъ произведения, било въжъ, или други, които сѣ направени отъ внесени отъ вънъ материали — различни треви и пр. — които по качество далечъ стоятъ по-долу, отколкото тия, произведени отъ конопъ. Следователно, вредата е двойна. Отъ една страна, имаме лоша стока, която се пласира между нашето селско население, а, отъ друга, съ тия различни боклуци, които се внасятъ отвънъ, заприщваме развитието на едно родно производство, каквото е конопътъ.

Г. г. народни представители! Както спомена и г. Янаки Молловъ, бѣдешето на нашето дребно стопанство — а ние знаете, че 65% отъ нашитъ стопанства сѣ до 50 декара — лежи именно въ по-интензивнитъ култури, въ замѣстването до известна степенъ, ако не напълно, на зърненото производство, именно съ такива култури, било конопъ, било други търговски, индустриални култури и т. н. Ние ще трѣбва да се стремимъ да можемъ поне въ крѣга на вътрешнитъ нужди да разширимъ тия култури до такава степенъ, щото действително да могатъ да покриватъ нуждитъ на страната.

И друго нѣщо. Ние трѣбва да имаме за принципъ онова, което се произвежда въ страната и може да се произвежда въ достатѣчни количества, да го поощримъ и полека лека да туримъ преграда на онова, което влиза отвънъ.

Г. г. народни представители! Ако до преди нѣколко години ние бѣхме принудени да внасяме, напр., семе, да го купуваме отвънъ и да го раздаваме безплатно на нашитъ стопани, ние днесъ въ това отношение сме поставени въ твърде благоприятни условия. Люцерновото семе се произвежда у насъ вече достатѣчно за нашата страна и ние можемъ преспокойно да туримъ защитително мито и по тоя начинъ да осигуримъ пазара на нашата люцерна. Азъ нѣма да се простирамъ много по тоя въпросъ, но ще спомена, че още въ 1928 г., когато доставяхме люцерново семе отвънъ надъ 200.000 кгр. — ние знаете това отъ писмата, които се изнесоха отъ тая трибуна — много люцерново семе остана непласирано сръдно нашитъ земледѣлски производители. Същото нѣщо до известна степенъ е съ крѣмното цвѣкло, съ семето отъ захарно цвѣкло и т. н. Ето защо, азъ смѣтамъ, че въ това отношение трѣбва да се направи нѣщо. И по монитъ сведения, Министерството на земледелието като че-ли взема инициативата въ това отношение да стори нѣщо.

Г. г. народни представители! Ползата отъ това ще бѣде двойка. Отъ една страна, нѣма да изнасяме чужди девизи навънъ — а тѣ не сѣ малко, тѣ не сѣ десетки милиони лева, а възлизатъ на стотици милиона лева — отъ друга страна, ще имаме едно мѣстно производство, семе аклиматизирано, по-добре проконтролирано и, следователно, въ качествено отношение много по-добро отъ онова, което се внася отвънъ.

Ето защо ние смѣтаме, че този законопроектъ е назремененъ и ние ще го гласуваме.

Председателстващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Георги Юрговъ.

Г. Юрговъ (нац. л): Г. г. народни представители! Ползата отъ прибавката на алинея четвърта къмъ чл. 9 отъ закона за подобрене на земледѣлското производство е извънредно много голъма. Нѣма нужда да ви цитирамъ такива данни, затуй защото достатѣчно цитираха такива г. професоръ Молловъ и г. Дръновски.

Тая прибавка на алинея четвърта към чл. 9 от закона за подобрене на земеделското производство има две цели: едната е да се поощри нашето производство, а втората е, да се запази населението от купуване на фалшиви материали. Какво става днес? Днес се носят от страшно разни треви, фабриките поставят тия треви в разни вжжета, юлари и сиджими, теглят им едно лустро отгоре, и населението купува уж истински конопени вжжа, а в същност купува фалшиви вжжета и вмъсто едно вжже да трае 4—5 или 10 години, въ 5—6 месеца то се скъсва. От една страна, съ тая прибавка населението се спасява от подобна фалшификация, а, от друга страна, се поощрява конопената култура. А конопената култура е една култура, която ще замъни голъма част от площта на нашите житни растения. Вие вжждате, че всеки ден се предлага да замъним нашето земеделско производство съ разни индустриални култури. Конопената култура има достатъчно благоприятна почва да вирве у нас. Съ тая прибавка на алинея четвърта към чл. 9 от закона за подобрене на земеделското производство и съ още нъкои упътвания от страна на Министерството на земеделието, конопената култура ще може да се разпростре въ цялата страна, защото не е достатъчно да се произвежда коноп само за вжжета, юлари и сиджими, а употребяването на конопа ще се разпростре и за направа на човали и маца предмети, които днес се правят от разни тръви, донасяни отвън.

Ето защо моля народното представителство единодушно да приеме това предложение на г. Янаки Моллов. Моля също така да приемем това предложение по спешност и на второ четене.

Министър В. Моллов: Без да е минало през комисията, не мога да се съглася да се приеме и на второ четене.

Моля да мине през комисията.

Председателстващ В. Димчев: Има думата народният представител г. Христо Силянов.

Х. Силянов (д. сг): Г. г. народни представители! Конопената култура дойде да прибави, особено въ нъкои околии, нови срѣдства за поминък на населението. Въ нъкои околии, особено въ Пазарджишко, конопената култура има благоприятни условия за развитие и вътрешно нъколко години се посѣха 6.500.000 декара. Както вносителът, така също и другите оратори, посочиха необходимостта от насърчение на конопената култура, за да може действително тая култура да намъри онова разпространение, което е необходимо, за да се гарантира поминъкът на колкото се може повече семейства, а също така да можем да насърчим създаването на мѣстна вжжарска индустрия до размър такъв, щото да може да задоволи всички мѣстни нужди. Оказа се, обаче, че както самият вносител, така също и г. Дръновски, предлагат насърчението да се размър въ връху други нъкои култури. Ето защо, приемането на законодателното предложение по принцип и неговото изпращане въ комисията, за да може евентуално да се предвиди едно насърчение и за други култури, както, напр., за люцерновото семе, съгласно желанието на г. Дръновски, се явява абсолютно необходимо.

Предлагам, прочее, законопроектът да се приеме по принцип и да се изпрати въ комисията, за да могат да станат тия допълнения.

Председателстващ В. Димчев: Които приемат на първо четене разисквания законопроект за прибавяне към чл. 9 от закона за подобрене на земеделското производство и упазване полските имоти нова алинея четвърта и да се изпрати въ комисията, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Министър-председател А. Ляпчев: Да преминем към разглеждане на точка 12 от дневния редъ.

Председателстващ В. Димчев: Преминаваме към разглеждането на точка 12 от дневния редъ — одобрение предложението за тълкувателно решение към решението на Народното събрание за одобрение на I-то постановление на Министерския съвет, взето въ заседанието му от 3 юлий 1928 г., протокол № 48 бисъ, за отнемане на концесиите за експлоатацията на държавните гори, находящи се въ басейна на Кричимската (Вжча), Мъста и Доспатска рѣки, както и ония въ Василиковска и Малкотърновска околия.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретарь Г. Кръстев (д. сг): (Прочита изцѣло тълкувателното решение, заедно съ мотивитъ към него — вж. прил. Т. I, № 83)

Министър-председател А. Ляпчев: Тръбва да дамъ нъкои обяснения, г-да.

Председателстващ В. Димчев: Има думата г. министър-председателът.

Министър-председател А. Ляпчев: Въ договора за концесии бѣше упоменато, че ще се даде на „Вжча“ единъ заемъ отъ 50 милиона лева съ 7% лихва. Този заемъ се даваше не отъ дружеството за експлоатацията на горитъ, а отъ частната къща Клингеръ. Когато отнемем концесии и конфискувахме залозитъ, тукъ се сложи въпросътъ: понеже Клингеръ е единъ отъ акционеритъ на англо-българското дружество, тия пари, които е далъ въ заемъ на „Вжча“, могатъ ли да бѣдатъ предметъ на конфискуване? Въпросътъ бѣше чисто юридически и ние искаме да бѣде разгледанъ отъ юристи, но при отнемането на концесии, освенъ дето конфискувахме залозитъ, задържахме и тази сума, дадена като заемъ, която „Вжча“ я изплаща чрезъ Народната банка редовно, ежегодно съ лихвитъ, но Земледѣлската банка задържа тѣзи суми. Въз основа на законоположението, съ което отнемем концесии, държавата се опита да конфискува и тѣзи суми, обаче отъ юриститъ се доказа, че тя нѣма това право и сега паритъ седатъ внесени отъ „Вжча“, така както е уговорено по договора между „Вжча“ и Клингеръ, въ Народната банка. Ние сме предметъ на постоянни натяквания, а, отъ друга страна, юридически намъ е запретино да посегнемъ на тѣзи вземания на третото лице спрямо синдиката „Вжча“, което нѣма нищо общо съ закона за концесията на горитъ.

Ето защо ви моля да се поправи не грѣшката, а да се поправи тази предумотрителност, бихъ казалъ, която имаме, когато приемаме решението за отнемане на концесии, за да се види дали нѣмаме нѣкакво право да задържимъ и тия суми. Но понеже се доказа, че нѣмаме никакво право, загуй „Вжча“ трѣбва да дава тия пари на Клингеръ.

Н. Пждаревъ (д. сг): Че сж изиграли държавата.

Министър-председател А. Ляпчев: Имате думата, г. Пждаревъ! Въ какво сж изиграли държавата?

Н. Пждаревъ (д. сг): Вмѣсто да внесе дружеството сумата, внася я чрезъ трето лице.

Министър-председател А. Ляпчев: Г. Пждаревъ! Вие отъ нѣколко време действително имате едно особено поведение въ Парламента, и понеже твърдите, че е изиграна държавата, азъ желая да кажете, въ какво е изиграна тя. Държавата конфискува всички залози около 30 и толкова милиона лева, построи си пристанището Василико, наложи имъ да дадатъ на синдиката „Вжча“ пари въ заемъ. Договорътъ се сключи при условие не дружеството да даде тия пари, а да ги даде частно лице. И сега г. Пждаревъ казва, че сж изиграли държавата!

Н. Пждаревъ (д. сг): Това го направиха, за да не се достигне до сумата, която трѣбва да се конфискува при неизпълнение на договора.

Министър-председател А. Ляпчев: Не е вѣрно това.

Н. Пждаревъ (д. сг): Азъ чета мотивитъ на законодателното предложение.

Министър-председател А. Ляпчев: Мотивитъ на законодателното предложение сж тия, които азъ ви казвамъ, защото азъ бѣхъ причина тукъ, въ Народното събрание, да не се решава тѣй ясниятъ въпросъ, да се връщатъ тия пари отъ „Вжча“ на онзи, който ги е далъ, за да видимъ отъ юридическа гледна точка дали държавата не би могла да посегне върху тѣхъ. Обаче отъ юристи се доказа, че това е абсолютно невъзможно.

Ц. Пунешковъ (д. сг): Тѣ иматъ отдѣленъ договоръ.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Разбира се, тѣ иматъ съвсемъ отдѣленъ договоръ.

Г. Т. Поповъ (нез): Защо не се обърнатъ къмъ сѣдилищата?

Министър-председател А. Ляпчевъ: Къмъ сѣдилищата се обърнаха. Всички юридически комисии твърдятъ, че държавата не може да посегне върху тѣзи пари.

Председателстващъ В. Димчевъ: Които приематъ законодателното предложение за тълкувателно решение къмъ решението на Народното събрание за одобрение на I-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 3 юлий 1928 г., протоколъ № 48 бисъ, за отнемане на концесиитъ за експлоатацията на държавнитъ гори, находящи се въ басейна на Кричимската (Вжча), Мѣста и Доспатска рѣки, както и ония въ Василиковска и Малкогърновска околии, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема. (Вж. прил. Т. II, № 50)

Министър-председател А. Ляпчевъ: Часътъ е 7 безъ четвъртъ, предлагамъ да вдигнемъ заседанието за утре, като законопроектитъ, които се гласуваха днесъ на второ четене, бѣдагъ поставени утре на трето четене и следъ това да следва останалиятъ дневенъ редъ.

Председателстващъ В. Димчевъ: Следващото заседание ще бѣде утре съ следния дневенъ редъ:

Трето четене законопроектитъ:

1. За измѣнение и допълнение на закона за акцизитъ и пр.
2. За сключване отъ Главната дирекция на Б. д. ж. заемъ на сума 20 милиона лева отъ фонда „Обществени осигуровки“ и пр.
3. За измѣнение и допълнение закона за лихвоимството.

Първо четене законопроектитъ:

4. За бюджета на държавата за 1931/32 ф. г. (отговоръ на министра на финанситъ).

5. За признаване новонаселени мѣста за самостоятелна за преименуване на нѣкои отъ сѣдитѣ.

6. Докладъ на бюджетарната комисия по бюджетопроектитъ за разходитѣ на: а) държавнитъ дългове и по изпълнение договоритъ за мира; б) Върховното правителство; в) Министерството на вътрешнитъ работи и народното здраве; г) Министерството на търговията, промишлеността и труда; д) Министерството на земледѣлието и държавнитъ имоти.

7. Второ четене законопроекта за ревизиране договоритъ за наемъ на фондови земи — зеленчукови градини и пр.

8. Първо четене законопроекта за допълнение закона за измѣнение и допълнение нѣкои членове отъ търговския законъ и пр.

9. Одобрение предложението за одобрение VIII-то постановление на Министерския съветъ отъ 28 августъ 1930 г.

Първо четене законопроектитъ:

10. За допълнение чл. 171, т. 3 отъ закона за гражданското сѣдопроизводство и

11. За измѣнение на чл. 138 отъ закона за тютюна.

12. Докладъ на прошектарната комисия по списъцитъ: III, VII, X, XII, XIII, XVI, XVII, XVIII, XIX, XXI и XXII.

Първо четене законопроектитъ:

13) За измѣнение и допълнение на закона за подпомагане пострадалитъ отъ обществени бедствия (предложение на Н. Топаловъ).

14. За амнистия (предложение на Ат. Малиновъ).

15. За отмѣнение на ал ал II и III на чл. 72 отъ закона за администрацията и полицията.

16. За измѣнение и допълнение на закона за издаване нотариални актове за собственост върху общински мѣста и пр.

Които приематъ тоя дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 18 ч. 45 м.)

Подпредседател: В. ДИМЧЕВЪ

Секретаръ: Г. КРЪСТЕВЪ

Началникъ на Стенографското отдѣление: Д. АНТОНОВЪ

СЪДЪРЖАНИЕ

	Стр.		Стр.
Отпускъ, разрешенъ на народнитъ представители: Тодоръ Димовъ Некезовъ, Вълчо Даскаловъ Вълчовъ, Досю Негенцовъ, Константинъ Муравиевъ, Иванъ Петровъ Недѣлковъ, Ангелъ Узунъ и д-ръ Димо Желѣзовъ	1133	4. за измѣнение и допълнение закона за лихвоимството. (Второ четене — приемане)	1137
Законопроекти:		5. за прибавление къмъ чл. 9 отъ закона за поддобрение земледѣлското производство и опазване полскитъ имоти нова алинея четвърта. (Първо четене — приемане)	1145
1. за измѣнение и допълнение на закона за акцизитъ и патентовия сборъ върху питиетата. (Второ четене — приемане)	1134	Предложение за тълкувателно решение къмъ решението на Народното събрание за одобрение на I-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 3 юлий 1928 г., протоколъ № 48 бисъ за отнемане на концесиитъ за експлоатацията на държавнитъ гори, находящи се въ басейна на Кричимската (Вжча), Мѣста и Доспатска рѣки, както и ония въ Василиковска и Малкогърновска околия. (Едно четене — приемане)	1147
2. за сключване отъ Главната дирекция на българскитъ държавни желѣзници заемъ на сума 20 000 000 л. отъ фонда „Обществени осигуровки“, смѣтка „безработица“, за довършване съоръженията на нѣкои отъ новитъ желѣзопѣтни линии въ постройка. (Първо и второ четене — приемане)	1137	Дневенъ редъ за следващото заседание.	1148
3. за увеличжение вноското мито на дървения материалъ. (Първо четене — приемане)	1137		